Gépütemezés erőforrás korlátokkal

Diplomamunka

Írta: Valki Tibor

Alkalmazott matematikus szak

Témavezető:

Kis Tamás, egyetemi adjunktus
Operációkutatási Tanszék
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Természettudományi Kar
2012

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés

Ütemezéselméleti problémák számtalan helyen felbukkannak. Általánosan fogalmazva, a cél bizonyos tevékenységek elvégzésére olyan időbeosztást találni, amely figyelembe veszi a rendelkezésre álló erőforrásokat, és valamilyen szempont szerint optimális. Az ütemezési problémákban *munkák* elvégzését ütemezzük *gépeken*, bizonyos *feltételek* mellett egy adott *célfüggvényt* optimalizálva. A feladat tehát egy *ütemezés* meghatározása, amely megmondja, hogy melyik munkát mikor és melyik gépen végezzük. Általános szabály, hogy minden gép egy időben legfeljebb egy munkán dolgozhat, és minden munkát egy időben legfeljebb egy gépen végezhetünk, lásd [1].

A dolgozat témája az olyan ütemezési problémák vizsgálata, ahol a gépek *párhuzamosak* és *dedikáltak*, a célfüggvény a *teljes átfutási idő* vagy az *átlagos átfutási idő*, és az unáris erőforrásokon túl (ezek a gépek), további *erőforrásokat* is igényelhetnek a munkák, amelyeken osztozniuk kell. Vizsgálni fogom a probléma különböző speciális eseteit, polinomiális egzakt, és approximációs algoritmusokat mutatok be, illetve illusztrálom azok működését. Ezen kívül az 5. fejezetben megvizsgálom a problémát abban az esetben, amikor a célfüggvény nem a teljes átfutási idő, hanem az átlagos átfutási idő.

A problémák modellje (lásd [2,3]): adott az elvégzendő munkák egy $N = \{J_1, J_2, \ldots, J_n\}$ halmaza és m gép: $M_1, M_2, \ldots, M_m$. A gépek *párhuzamosak* (teljesen egyformák) és *dedikáltak*: mindegyik munka egy meghatározott gépen kerül feldolgozásra, ezért az N halmazt előre felosztjuk m részhalmazra, $N_1, N_2, \ldots, N_m$-re, és az N_i halmaz munkáit csak az M_i gépen dolgozhatjuk fel, $1 \le i \le m$. A J_j munka *megmunkálási ideje* $p_j \ge 0$, ennyi időt vesz igénybe a munka elvégzése.

A munkák feldolgozása lehet *megszakítható* vagy *nem-megszakítható*. Ha egy munka megszakítható, akkor a feldolgozása nem feltétlenül folyamatos. Ha nincsenek további korlátozások, akkor a gépek egymástól függetlenül működnek.

Feltesszük, hogy a munkák még *hozzáadott megújuló erőforrás(oka)t* is igényelhetnek. Adott $\lambda \ge 1$ féle erőforrás, és $\sigma_\mu \ge 1$ egység bármikor elérhető a μ erőforrásból, $1 \le \mu \le \lambda$. Egy J_j munkának $\rho_{j\mu} \ge 0$ egységre van szüksége μ erőforrásból a végrehajtása során. Azok a munkák, amelyeket különböző gépekhez rendeltünk, és melyeknek a μ erőforrásra van szükségük akkor dolgozhatók fel párhuzamosan, ha a teljes erőforrás felhasználásuk nem haladja meg a σ_μ-t: $\sum_j \rho_{j\mu} \le \sigma_\mu$.

Egy adott ütemezés esetén a J_j munka *befejezési ideje* az az időpillanat, amikor J_j elkészül. Egy *S* ütemtervben a J_j munka befejezési idejét $C_j(S)$-el jelöljük. Az *S teljes átfutási ideje* $\max_j C_j(S)$, amit $C_{\max}(S)$-el jelölünk, míg az *átlagos átfutási idő* n-szerese a $\sum_j C_j(S)$. A legkisebb teljes átfutási idejű vagy a legkisebb átlagos átfutási idejű ütemezést optimálisnak nevezzük, és S^*-gal jelöljük, attól függően, hogy mi a problémában a célfüggvény.

A problémák jelölése: $\alpha \mid \beta \mid \gamma$, ahol „$\gamma$" helyén „$C_{\max}$" vagy „$\sum_j C_j$" szerepel. Az „$\alpha$" helyén „PD$m$" vagy „PD", szerepel, melyek közül az első azt jelenti, hogy a párhuzamos és dedikált gépek száma m, míg a második esetben a gépek száma része az inputnak. A „β" helyén „res$\lambda\sigma\rho$", „res$\lambda\sigma\rho$, pmtn", „res$\lambda\sigma\rho$, pmtn*" és „res$\lambda\sigma\rho$, pmtn**" valamelyike szerepel. Mindegyik esetben λ erőforrás áll rendelkezésre, $\sigma_\mu \le \sigma \ \ \forall\mu$-re, $1 \le \mu \le \lambda$, és $\rho_{j\mu} \le \rho \ \ \forall j$-re és $\forall\mu$-re, $1 \le j \le n$, $1 \le \mu \le \lambda$. Az első esetben a munkák nem szakíthatóak meg, a második esetben megszakíthatóak, a harmadik esetben megszakíthatóak az erőforrást nem igénylő munkák, azaz azok a munkák, melyek nem igényelnek erőforrást, végül a negyedik esetben megszakíthatóak azok a munkák, melyek igényelnek (legalább egy) erőforrást.

A 2. fejezetben a legegyszerűbb problémákat mutatjuk be, ahol $\lambda = \sigma = \rho = 1$, azaz egyetlen egységnyi erőforrás áll rendelkezésre. Ezt az erőforrást a munkák egy részhalmaza igényli, a többi nem. Minden erőforrást igénylő munkának a feldolgozás során egy egységre van szüksége az erőforrásból, így egyidejűleg kettő vagy több erőforrást igénylő munkát nem lehet elvégezni.

Ennek a modellnek számos alkalmazását ismerjük olyan esetekben, amikor egy közös készüléket több felhasználó között kell megosztani. Vegyünk például egy számítógép-hálózatot, ami m PC-ből és egy nyomtatóból áll. Mindegyik PC-n adott programok futnak, melyek vagy használják a hálózati nyomtatót például fájlok nyomtatására, vagy nem. Ebben az esetben a PC-ket adott párhuzamos és dedikált gépként értelmezzük, a nyomtató játssza az erőforrás szerepet, és a fájlok kinyomtatása megfelel az erőforrást igénylő munkák feldolgozásának.

Ezekre a feladatokra csak akkor létezik polinomiális algoritmus, ha a gépek száma 2 vagy ha az erőforrást nem igénylő munkák megszakíthatóak. Ha az erőforrást nem igénylő munkák nem szakíthatóak meg, akkor a feladat már 3 gép esetén is NP-nehéz.

Tehát a legtöbb feladat NP-nehéz. Ezekre a feladatokra *közelítő algoritmusok* segítségével lehet megengedett megoldást találni. Egy H algoritmus közelítő algoritmus, ha mindig talál megengedett megoldást, polinomidőben fut, és ha valamilyen inputra az algoritmus outputja egy S_H ütemezés, akkor $\exists \alpha \geq 1$, hogy $C_{\max}(S_H)/C_{\max}(S^*) \leq \alpha$, ha a célfüggvény a teljes átfutási idő.

Az α-t *közelítési hányadosnak*, az algoritmust α*-közelítő algoritmusnak* nevezzük. A közelítési hányados *éles*, ha létezik egy példánya a feladatnak, melyre $C_{\max}(S_H)/C_{\max}(S^*) = \alpha$ vagy legalább $C_{\max}(S_H)/C_{\max}(S^*) \to \alpha$, ahol a feladat mérete végtelenhez tart, ha a célfüggvény a teljes átfutási idő. Egy pozitív ε-ra az $(1+\varepsilon)$-közelítő algoritmusok családját polinomiális idejű közelítő sémának (PTAS) nevezzük.

A 3. fejezet 3.1. alfejezetében egyetlen tetszőleges méretű erőforrás áll rendelkezésre, a gépek száma 2, és a munkák nem szakíthatóak meg. Ezt a feladatot $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res1}\cdot\cdot\,|\,C_{\max}$-szal jelöljük, ahol tehát az erőforrás nagyságára és ρ_j-kre (a J_j munkának ennyi egységre van szüksége az erőforrásból a végrehajtása során) nincs felső korlát, $1 \leq j \leq n$. (Ne okozzon félreértést a 2. fejezetben szereplő ρ_i, $1 \leq i \leq m$ jelölés!) Erre a feladatra létezik polinomiális algoritmus.

Ez a modell egy emberi erőforrás elosztás esetével illusztrálható. Vegyünk két csoportot, amelyek különböző projektekben vesznek részt. Egy projekt elvégzéséhez az illetékes csoportvezető kéréssel fordulhat a felső vezetéshez, hogy irányítson át a csoport számára segéderőt azért, hogy azok segítsenek a csoportnak a projekt teljesítésében. A vezetésnek σ embere van, akiket erre a célra ki tud jelölni.

Itt a csoportok megfeleltethetők a gépeknek, a projektek a munkáknak, és a σ ember egy σ méretű erőforrásnak.

A 3. fejezet további alfejezeteiben a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res211}\,|\,C_{\max}$, a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res222}\,|\,C_{\max}$ és a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res311}\,|\,C_{\max}$ feladatok szerepelnek, melyekben egy munka *egynél több erőforrást* is használhat, és melyek közül az első megoldható polinomiális idő alatt, míg a másik kettő NP-nehéz, ezért nem lehet általánosítani a fejezetben található algoritmusokat.

A 4. fejezetben λ darab egységnyi erőforrás áll rendelkezésre ($\sigma = \rho = 1$), és a munkáknak *legfeljebb egy erőforrásra* van szükségük. Itt azt a munkát, aminek szüksége van a μ erőforrásra, μ*-erőforrás munkának* nevezzük, $1 \leq \mu \leq \lambda$, és az erőforrást nem igénylő munkákat 0-*erőforrás munkáknak* is nevezhetjük. Minden μ-

erőforrás munkának egy egységre van szüksége a μ erőforrásból a végrehajtása során, ezért nem hajtható végre egyszerre két olyan munka, melyeknek ugyanarra az erőforrásra van szükségük. Azt az esetet vizsgáljuk, amikor a munkák feldolgozása nem-megszakítható, valamint amikor az erőforrást nem igénylő munkák megszakíthatóak.

A modellt sok szituációra lehet alkalmazni, amelyekben különböző eszközöket vagy készülék egységeket kell megosztani több felhasználó részére.

Példának vegyünk egy m munkaállomásból álló számítógép hálózatot, és két nyomtatót, amelyikből az egyik színes nyomtató. Mindegyik munkaállomáson adott programok futnak, melyek vagy használják valamelyik nyomtatót, vagy nem. Például bizonyos fájlok nyomtatását kell elvégezni, amelynek egy része színes nyomtatást igényel. Ebben az esetben a munkaállomásokat párhuzamos és dedikált gépeknek tekintjük, és a nyomtatók két hozzáadott erőforrásként szerepelnek.

Az 5. fejezetben a célfüggvény az átlagos átfutási idő, és csak a legegyszerűbb feladatokat vizsgáltam meg: $\lambda = \sigma = \rho = 1$, azaz egyetlen egységnyi erőforrás áll rendelkezésre, ráadásul minden gépen csak 1-1 erőforrást igénylő munka van.

Erre a feladatra bemutatok egy nem túl hatékony közelítő algoritmust, de az kérdés maradt, hogy ez a feladat megoldható-e polinomiális idő alatt, vagy NP-nehéz-e.

2. Egy egységnyi erőforrás

Ebben a fejezetben azokkal a feladatokkal foglalkozunk, melyekben egyetlen egységnyi erőforrás áll rendelkezésre, lásd [2].

Mindegyik N_i halmazt ($i = 1,2,\ldots,m$) osszuk fel két részhalmazra, Q_i-re és R_i-re, ahol Q_i-ben csak erőforrást nem igénylő munka, és R_i-ben csak erőforrást igénylő munka van, $N_i = R_i \cup Q_i$, $N = \bigcup_{i=1}^{m} N_i$.

$N_i' \subseteq N_i$, $N_i' \neq \varnothing$ esetén $p\left(N_i'\right) := \sum_{J_j \in N_i'} p_j$, és $p(\varnothing) := 0$.

$J_j \in N_i$ esetén $p(J_j) := p(\{J_j\}) = p_j$.

Egy tetszőleges S ütemezésre jelölje $C_i(S)$ a legkorábbi olyan időpontot, amikorra az összes munka elkészül az M_i gépen. (Ne okozzon félreértést, hogy egy J_j munka befejezési idejét $C_j(S)$-el jelöltük!) Ha nem okoz félreértést, $C_i(S)$ helyett egyszerűen C_i-t írhatunk.

Világos, hogy $C_{\max}(S) = \max\{C_i(S) \mid i = 1,\ldots,m\}$. Mivel $C_i(S) \geq p(N_i) = p(Q_i) + p(R_i)$,

(1) $C_{\max}(S) \geq \max\{p(Q_i) + p(R_i) \mid i = 1,2,\ldots,m\}$.

Ezt a relációt *gép-alapú alsó korlátnak* nevezzük. Mivel egyidejűleg két erőforrást igénylő munkát nem lehet feldolgozni, ezért

(2) $C_{\max}(S) \geq \sum_{i=1}^{m} p(R_i)$.

Ezt a relációt *erőforrás-alapú alsó korlátnak* nevezzük. Mindkét alsó korlát, (1) és (2), független attól, hogy a munkákat megszakíthatjuk-e vagy nem.

Ebben a fejezetben gyakran használjuk a *csoportosító eljárás szemléletet*. $\forall i$-re ($1 \leq i \leq m$) Q_i-ből egyetlen kötegelt munkát hozunk létre, amit ξ_i-vel jelölünk, és R_i-ből is létrehozunk egyetlen kötegelt munkát, amit ρ_i-vel jelölünk. A kötegeket összetett munkáknak tekintjük, a kötegeken belül a munkákat tetszőleges sorrendben dolgozzuk fel, szünet nélkül.

A 2.1. alfejezetben a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111 \mid C_{\max}$, $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111, \mathrm{pmtn}^* \mid C_{\max}$ stb. feladatok komplexitását elemezzük. Megmutatjuk, hogy a feladat NP-nehéz, ha $m \geq 3$, és erősen NP-nehéz, ha m változó. A 2.2. alfejezetben közelítő algoritmusokat fogunk vizsgálni a csoportosító eljárás szemlélet alapján. Mutatunk egy legjobb ilyen algoritmust. Ezen

kívül szó lesz arról, hogy ha az erőforrást nem igénylő munkákból gépenként legfeljebb két köteget készíthetünk, akkor lehet jobb algoritmust tervezni. A 2.3. alfejezetben mutatunk egy polinomiális idejű közelítő sémát a feladatra, rögzített m esetén.

2.1. Komplexitás eredmények

Ebben az alfejezetben a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$, $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}^*\,|\,C_{\max}$ stb. problémák komplexitását elemezzük, lásd [2]. Megmutatjuk, hogy a probléma megoldható lineáris idő alatt, ha $m=2$, attól függetlenül, hogy a munkákat megszakíthatjuk-e vagy nem. Továbbá megmutatjuk, hogy megoldható lineáris idő alatt, ha $m>2$ és az erőforrást nem igénylő munkák megszakíthatóak. Végül megmutatjuk, hogy gyengén NP-nehéz, ha $m\geq 3$ rögzített, és erősen NP-nehéz, ha m része az inputnak, még akkor is, ha az erőforrást igénylő munkák megszakíthatóak.

A $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ és a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}\,|\,C_{\max}$ problémára adunk egy egyszerű a csoportosító eljárás szemléleten alapuló algoritmust.

PD2 algoritmus (lásd [2])

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ vagy a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}\,|\,C_{\max}$ problémának

Output: Egy optimális S^* ütemezés

1. R_1-ből ρ_1, R_2-ből ρ_2, Q_1-ből ξ_1 és Q_2-ből ξ_2 köteg készítése.
2. M_1 gépre ρ_1, majd ξ_1 szünet nélkül a 0 időponttól kezdve.
3. ξ_2 az M_2 gépre, a 0 időponttól kezdve, majd ρ_2 amilyen korán csak lehetséges, azaz $\max\{p(R_1), p(Q_2)\}$-től.
4. S^*: az eredményül kapott ütemezés. Stop.

1. Példa: $R_1 := \{J_1,\ldots,J_5\}$, $Q_1 := \{J_6,\ldots,J_9\}$, $R_2 := \{J_{10},\ldots,J_{15}\}$, $Q_2 := \{J_{16},\ldots,J_{20}\}$, $J_1,\ldots,J_{20}$ megmunkálási idői legyenek rendre 5, 6, 2, 1, 8, 2, 15, 1, 3, 3, 2, 4, 8, 1, 2, 4, 3, 6, 2, 4.

Kötegek: ρ_1, ξ_1, ρ_2 és ξ_2. A kötegeken belül a munkák sorrendje tetszőleges. Legyen a ρ_1-beli munkák sorrendje $(J_3, J_1, J_4, J_5, J_2)$, a ξ_1-belieké (J_8, J_7, J_6, J_9), a ρ_2-belieké $(J_{11}, J_{15}, J_{12}, J_{13}, J_{10}, J_{14})$ és a ξ_2-belieké $(J_{18}, J_{20}, J_{17}, J_{16}, J_{19})$.

$p(R_1)=22$, $p(Q_1)=21$, $p(R_2)=20$ és $p(Q_2)=19$.

$\max\{p(R_1), p(Q_2)\} = 22 = p(R_1)$.

S^*:

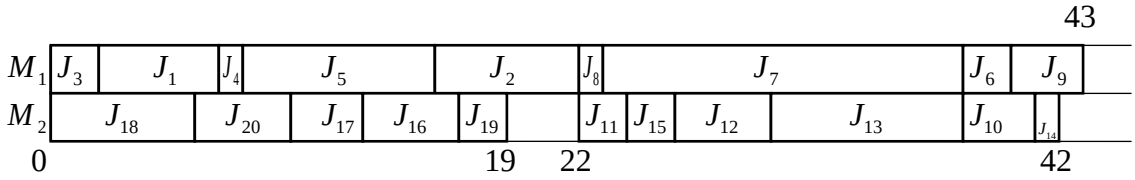

1. Tétel (lásd [2]): A $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ és a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}\,|\,C_{\max}$ megoldható $\mathrm{O}(n)$ idő alatt a PD2 algoritmussal.

Biz.: Az S^* (a PD2 algoritmus outputja) nyilván megengedett és optimális, mert

$C_1 = p(Q_1) + p(R_1),\ C_2 = \max\{p(R_1), p(Q_2)\} + p(R_2),$

tehát $C_{\max}(S^*)$ eléri valamelyik alsó korlátot, (1)-et vagy (2)-t.

Nyilván $\mathrm{O}(n)$ idő elég PD2 futásához, és az eredményünk független attól, hogy megengedtük-e a megszakíthatóságot vagy sem. ■

Most a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}^*\,|\,C_{\max}$ problémára adunk polinomiális megoldást, ahol $m > 2$.

PDm1 algoritmus (lásd [2])

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}^*\,|\,C_{\max}$ problémának

Output: Egy optimális S^* ütemezés

1. $\forall i$-re $i = 1$-től $i = m$-ig: R_i-ből ρ_i és Q_i-ből ξ_i köteg készítése.
2. M_1-en a 0 időponttól kezdve kezdve ρ_1.
   $F_1 := p(R_1)$, ρ_1 köteg befejezési ideje.
   M_1-en F_1-től kezdve ξ_1.
3. $\forall i$-re $i = 2$-től $i = m$-ig:
   3.1. M_i-n az F_{i-1}-től kezdve ρ_i, ahol F_{i-1} ρ_{i-1} köteg befejezési ideje az M_{i-1}-en.
   3.2. $F_i := F_{i-1} + p(R_i)$, ρ_i köteg befejezési ideje az M_i-n.
   3.3. Kezdjük megmunkálni a ξ_i köteget az M_i-n, a $[0, F_{i-1}]$ időintervallumban. Ha $p(Q_i) > F_{i-1}$, akkor szakítsuk meg a munkát F_{i-1}-nél, és folytassuk F_i-nél. (F_i-től kezdve még $p(Q_i) - F_{i-1}$ idő kell, hogy befejezzük ξ_i megmunkálását.)

4. S^*: az eredményül kapott ütemezés. Stop.

2. Példa: $m := 4$, $N := \{J_1,\ldots,J_{20}\}$, $J_1,\ldots,J_{20}$ megmunkálási idői legyenek ugyanannyiak, mint az 1. Példában. $R_1 := \{J_1, J_2, J_3\}$, $Q_1 := \{J_4, J_5, J_6\}$, $R_2 := \{J_8, J_9\}$, $Q_2 := \{J_7, J_{10}, J_{11}\}$, $R_3 := \{J_{12}, J_{13}\}$, $Q_3 := \{J_{14}, J_{15}, J_{16}\}$, $R_4 := \{J_{17}, J_{18}\}$, $Q_4 := \{J_{19}, J_{20}\}$. Kötegek: ρ_1, ξ_1, ρ_2, ξ_2, ρ_3, ξ_3, ρ_4 és ξ_4. Legyen a ρ_1-beli munkák sorrendje (J_1, J_2, J_3), a ξ_1-belieké (J_4, J_6, J_5), a ρ_2-belieké (J_9, J_8), a ξ_2-belieké (J_{10}, J_7, J_{11}), a ρ_3-belieké (J_{13}, J_{12}), a ξ_3-belieké (J_{14}, J_{16}, J_{15}), a ρ_4-belieké (J_{18}, J_{17}) és a ξ_4-belieké (J_{19}, J_{20}).

$F_1 = p(R_1) = 13$, $F_2 = 13 + p(R_2) = 17$, $F_3 = 17 + p(R_3) = 29$ és $F_4 = 29 + p(R_4) = 38$.

$p(Q_2) = 20$, $p(Q_3) = 7$ és $p(Q_4) = 6$. $p(Q_2) > F_1$, ezért a ξ_2 köteget megszakítjuk F_1-nél, és folytatjuk F_2-nél.

S^*:

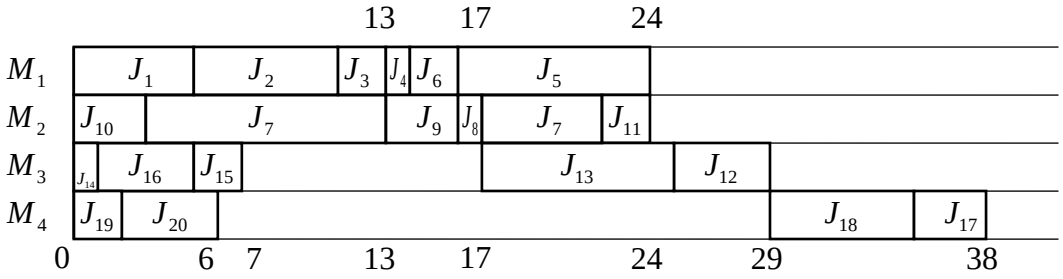

2. Tétel (lásd [2]): A PDm | res111, pmtn* | $C_{\max}$ probléma megoldható $O(n)$ idő alatt a PDm1 algoritmussal.

Biz.: S^* nyilván megengedett, és mivel

$$C_{\max}(S^*) = \max\left\{\max_{1\le i\le m}\{p(Q_i) + p(R_i)\}, \sum_{i=1}^{m} p(R_i)\right\},$$

tehát $C_{\max}(S^*)$ eléri valamelyik alsó korlátot, (1)-et vagy (2)-t, ezért S^* optimális. Az 1. lépés $O(n)$ időt igényel, míg a többi $O(m)$-et, és mivel $m \le n$, $O(n)$ idő elég PDm1 futásához. ■

Mostantól feltesszük, hogy az erőforrást nem igénylő munkák nem szakíthatóak meg. Megmutatjuk, hogy a PD3 | res111 | $C_{\max}$ és még a PD3 | res111, pmtn** | $C_{\max}$ probléma is NP-nehéz. A következő problémát használjuk a redukcióra.

Partíció: Adottak $e_1,\ldots,e_t$ pozitív egészek, ahol $\sum_{i\in T} e_i = 2E$, $T = \{1,\ldots,t\}$. Léteznek-e T_1 és T_2 részhalmazok, hogy $T_1 \cap T_2 = \varnothing$, $T_1 \cup T_2 = T$ és $\sum_{i\in T_1} e_i = \sum_{j\in T_2} e_j = E$?

Közismert, hogy a Partíció gyengén NP-teljes.

3. Tétel (lásd [2]): A $\mathrm{PD3}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ és még a $\mathrm{PD3}\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}^{**}\,|\,C_{\max}$ feladat is gyengén NP-nehéz.

Biz.: Tetszőleges Partícióra definiáljuk a következő példányát a $\mathrm{PD3}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ vagy a $\mathrm{PD3}\,|\,\mathrm{res111},\mathrm{pmtn}^{**}\,|\,C_{\max}$ feladatnak $n = t+5$ munkával.

$Q_1 = \{J_1,\ldots,J_t\},\ R_1 = \{J_{t+1}\},$

$Q_2 = \{J_{t+2}\},\ R_2 = \{J_{t+3}\},$

$Q_3 = \{J_{t+4}\},\ R_3 = \{J_{t+5}\}.$

A megmunkálási idők a következők:

$p_j = e_j,\ j = 1,\ldots,t,\ p_{t+1} = 1,$

$p_{t+2} = p_{t+4} = E+1,\ p_{t+3} = p_{t+5} = E.$

Vegyük észre, hogy pontosan egy erőforrást igénylő munka van minden egyes gépen. A tétel bizonyításához megmutatjuk, hogy a problémának ebben a konstruált esetében pontosan akkor létezik egy S_0 ütemezés, melyre $C_{\max}(S_0) \le y = 2E+1$, ha a Partíciónak van megoldása.

Tegyük fel, hogy a Partíciónak van megoldása, és T_1 és T_2 az elvárt részhalmazai a T halmaznak. A kívánt S_0 ütemezés létezik, és a következőképpen írható le. Egyik gépen sincs szünet. Az M_1 gép kezdi a megmunkálást a J_j ($j \in T_1$) munkákkal, majd a J_{t+1} munka következik, végül a J_j ($j \in T_2$) munkákkal fejeződik be. Az M_2 gép megmunkálja a J_{t+2} és aztán a J_{t+3} munkát. Az M_3 gépen a sorrend: J_{t+5}, J_{t+4}.

Könnyű leellenőrizni, hogy az imént ismertetett ütemezés megengedett, és hogy $C_{\max}(S_0) = y$.

Most tegyük fel, hogy a kívánt S_0 ütemezés létezik. Mivel minden gépen a teljes munkaterhelés y, ebből következik, hogy $C_{\max}(S_0) = y$ és egyik gépen sincs szünet. Ezen kívül az erőforrást igénylő munkák összes megmunkálási idői $2E+1$, így a $[0,2E+1]$ időintervallumban minden időpillanatban pontosan egy ilyen munka van feldolgozás alatt. Mivel a J_{t+2} és a J_{t+4} munkák nem megszakíthatóak, ezért az egyiket

a $[0, E+1]$ intervallumban dolgozzuk fel, míg a másikat a $[E, 2E+1]$ intervallumban. Ezért a J_{t+3} és J_{t+5} erőforrást igénylő munkákat a $[0, E]$ és a $[E+1, 2E+1]$ intervallumhoz rendeljük hozzá. Emiatt a J_{t+1} munkát muszáj az M_1 gépen a $[E, E+1]$ intervallumban feldolgozni. A többi munkát az M_1 gépen két intervallumban, mégpedig a $[0, E]$-ben és az $[E+1, 2E+1]$-ben kell feldolgozni, amiből következik, hogy a Partíciónak van megoldása. ■

Most tekintsük a $\mathrm{PD}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ problémát, ahol a gépek m száma változó.

4. Tétel (lásd [2]): Ha az m része az inputnak, akkor a $\mathrm{PD}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ és még a $\mathrm{PD}\,|\,\mathrm{res111}, \mathrm{pmtn}^{**}\,|\,C_{\max}$ feladat is erősen NP-nehéz.

Biz.: Megtalálható [2]-ben. ■

2.2. Közelítő algoritmus csoportosító eljárással

Most az NP-nehéz feladatokhoz polinomiális idejű közelítő algoritmusokat fogunk vizsgálni a csoportosító eljárás szemlélet alapján, lásd [2].

5. Tétel (lásd [2]): Minden olyan algoritmus esetén, mely a csoportosító eljárás szemléleten alapul, a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ probléma példányai közül létezik olyan, hogy

$$\frac{C_{\max}(S)}{C_{\max}(S^*)} \geq \begin{cases} \frac{3}{2} - \frac{1}{2m}, & \text{ha } m \text{ páratlan,} \\ \frac{3}{2} - \frac{1}{2(m-1)}, & \text{ha } m \text{ páros,} \end{cases}$$

ahol S az algoritmus outputja, S^* az optimális ütemezés.

Biz.: Legyen m páratlan. Konstruálunk olyan példányát a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ feladatnak, ahol $C_{\max}(S) \geq ((3/2) - (1/2m))C_{\max}(S^*)$ teljesül.

Legyen $\forall j$-re $p_j = 1$ egység. Legyen minden gépen m munka, melyből 1-nek kell az erőforrás.

Nyilvánvaló, hogy $C_{\max}(S^*) = m$ egység. Például: a $[0, m]$ intervallumban minden gép folyamatosan dolgozik, az M_i gép a hozzá tartozó erőforrást igénylő munkát az $[i-1, i]$ intervallumban dolgozza fel, $i = 1, \ldots, m$.

Kötegek: ρ_i (megmunkálási ideje 1 egység), ξ_i (megmunkálási ideje $m-1$ egység).

Kétféle gép: az egyik gépen ρ_i köteg után jön ξ_i köteg, a másik gépen fordítva.

A gépeket úgy rendezzük sorba, hogy

$M_1,\ldots,M_u$: első fajta gép (legkorábban $C^{(1)} = m+u-1$-nél végeznek),

$M_{u+1},\ldots,M_m$: második fajta gép (legkorábban $C^{(2)} = m+(m-u-1)$-nél végeznek).

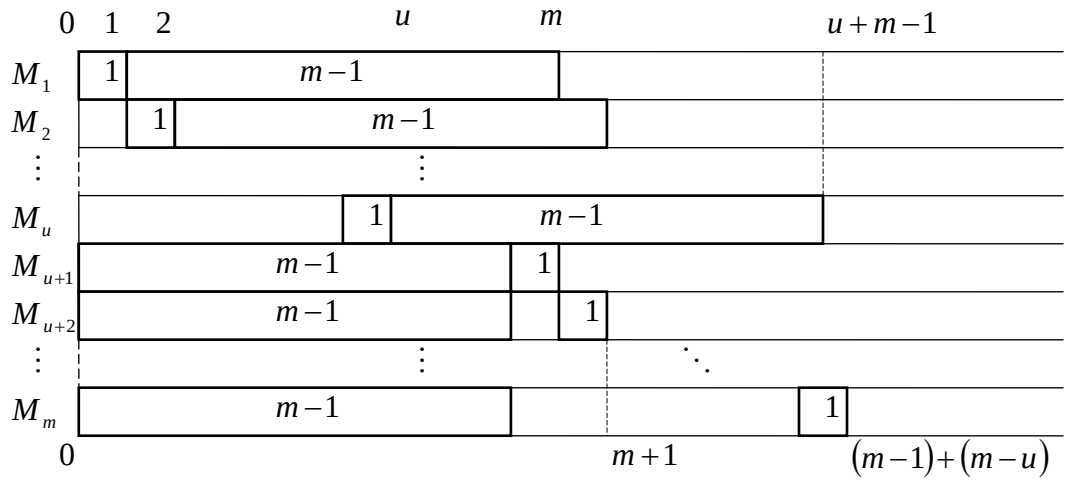

Ebből következik, hogy $C_{\max}(S) \geq \min\{m+\max\{u-1, m-u-1\} \mid u=1,\ldots,m\}$.

Páratlan m-re a minimumot $u=(m-1)/2$ esetén érjük el. Így $C_{\max}(S) \geq (3m-1)/2$, és

$\frac{C_{\max}(S)}{C_{\max}(S^*)} \geq \frac{3m-1}{2m} = \frac{3}{2} - \frac{1}{2m}$, ahogy állítottuk.

Legyen most m páros.

A PD$m \mid$res111$\mid C_{\max}$ feladat egy speciális példánya:

Minden gépen 1 erőforrást igénylő munka, melyeknek megmunkálási ideje $m/(m-1)$ egység az $M_1,\ldots,M_{m-1}$ gépeken, az M_m gépen ε, ahol ε egy kicsi pozitív szám.

Az M_1, M_{m-1} és M_m gépen 1 másik munka, melyek megmunkálási ideje $m-m/(m-1)$, $m-m/(m-1)$ és m egység.

A többi M_i gépen ($2 \leq i \leq m-2$) 2 erőforrást nem igénylő munka, melyek megmunkálási ideje $(i-1)(m/(m-1))$ és $m-i(m/(m-1))$ egység.

Nyilvánvaló, hogy $C_{\max}(S^*) = m+\varepsilon$ egység. Például: a $[0,m]$ intervallumban az M_i gépek ($1 \leq i \leq m-1$) folyamatosan dolgoznak, és a hozzájuk tartozó erőforrást igénylő munkát az $[(i-1)(m/(m-1)), i(m/(m-1))]$ intervallumban dolgozzák fel. Az M_m gép a $[0, m+\varepsilon]$ intervallumban folyamatosan dolgozik, és a hozzá tartozó erőforrást igénylő munkát az $[m, m+\varepsilon]$ intervallumban dolgozza fel.

Kötegek: ρ_i, ξ_i.

Kétféle gép: az egyik gépen ρ_i köteg után jön ξ_i köteg, a másik gépen fordítva.

A gépeket úgy rendezzük sorba, hogy

$M_1,\ldots,M_u$: első fajta gép (legkorábban $C^{(1)} = m + (u-1)(m/(m-1))$-nél végeznek),

$M_{u+1},\ldots,M_m$: második fajta gép (legkorábban $C^{(2)} = m + (m-u-2)(m/(m-1)) + \varepsilon$-nál végeznek).

Ellenőrizhető, hogy a legkisebb értéke $\max\{C^{(1)}, C^{(2)}\}$-nek $u = m/2$-nél van, és

$\max\{C^{(1)}, C^{(2)}\} = C^{(1)} = ((3m)/2) - (m/(2(m-1)))$.

Ezért

$$\frac{C_{\max}(S)}{C_{\max}(S^*)} \geq \frac{\frac{3m}{2} - \frac{m}{2(m-1)}}{m+\varepsilon} \xrightarrow{\varepsilon \to 0} \frac{3}{2} - \frac{1}{2(m-1)}. \blacksquare$$

Most egy algoritmust mutatunk be, ami az 5. Tétel korlátait betartó ütemtervet ad.

GT algoritmus (lásd [2])

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111 \mid C_{\max}$ problémának

Output: Egy S_G heurisztikus ütemezés

1. Ha szükséges, a gépeket számozzuk át úgy, hogy $p(R_m) = \max\{p(R_i) \mid i = 1,\ldots,m\}$.
2. $R := \sum_{i=1}^{m} p(R_i)$.
3. $\forall i$-re $i = 1$-től $i = m$-ig: R_i-ből ρ_i és Q_i-ből ξ_i köteg készítése.
4. Ha m páros és $p(R_m) \leq \frac{1}{m-1} R$, akkor $u := \frac{m}{2}$ és menjünk a 7. lépésre; különben menjünk az 5. lépésre.
5. Ha m páratlan, akkor $x := m$; különben $x := m-1$.
6. A gépeket vizsgáljuk meg a számozásuk sorrendjében, és keressük meg a legkisebb u indexet ($1 \leq u \leq m$), hogy $\sum_{i=1}^{u-1} p(R_i) \leq \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{2x}\right) R$, $\sum_{i=1}^{u} p(R_i) > \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{2x}\right) R$.
7. M_1 gépen ρ_1, majd ξ_1 köteg szünet nélkül a 0 időponttól kezdve. Ha $u \geq 2$, $\forall k$-ra $k = 2$-től $k = u$-ig M_k gépen ρ_k, majd ξ_k köteg szünet nélkül $\sum_{i=1}^{k-1} p(R_i)$-től kezdve.

8. $\forall k$-ra $k = u+1$-től $k = m$-ig M_k gépen ξ_k köteg a nulla időponttól kezdve.
9. M_m gépen ρ_m köteg $\max\left\{p(Q_m), \sum_{i=1}^{u} p(R_i)\right\}$-től kezdve.
10. $\forall k$-ra $k = m-1$-től (visszafelé) $k = u+1$-ig M_k gépen ρ_k köteg $\max\{p(Q_k), C_{k+1}\}$-től.
11. S_G : az eredményül kapott ütemezés. Stop.

Nyilvánvaló, hogy az algoritmus lefut $O(mn)$ idő alatt.

3. Példa: Legyen ugyanaz, mint a 2. Példa.

A gépeket úgy számozzuk át, hogy az 1. és a 4. gépet felcseréljük: $R_4 := \{J_1, J_2, J_3\}$, $Q_4 := \{J_4, J_5, J_6\}$, $R_1 := \{J_{17}, J_{18}\}$, $Q_1 := \{J_{19}, J_{20}\}$.

Kötegek: ρ_1, ξ_1, ρ_2, ξ_2, ρ_3, ξ_3, ρ_4 és ξ_4. Legyen a ρ_1-beli munkák sorrendje (J_{17}, J_{18}), a ξ_1-belieké (J_{19}, J_{20}), a ρ_2-belieké (J_9, J_8), a ξ_2-belieké (J_{10}, J_7, J_{11}), a ρ_3-belieké (J_{13}, J_{12}), a ξ_3-belieké (J_{15}, J_{14}, J_{16}), a ρ_4-belieké (J_2, J_3, J_1) és a ξ_4-belieké (J_4, J_6, J_5).

$p(R_1) = 9$, $p(R_2) = 4$, $p(R_3) = 12$ és $p(R_4) = 13$, ezért $R = 9+4+12+13 = 38$.

$\frac{1}{m-1} R = \frac{1}{3} 38 = 12 + \frac{2}{3} < p(R_4) = 13$.

$x = 3$.

$9 = p(R_1) \le \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{6}\right) 38 = 12 + \frac{2}{3}$, $13 = p(R_1) + p(R_2) > 12 + \frac{2}{3}$, ezért $u = 2$.

$\max\{p(Q_4), p(R_1) + p(R_2)\} = \max\{11,13\} = 13$, ezért $C_4 = 13 + p(R_4) = 26$.

$\max\{p(Q_3), C_4\} = \max\{7,26\} = 26$, ezért $C_3 = 26 + p(R_3) = 38$.

$C_1 = p(R_1) + p(Q_1) = 9 + 6 = 15$ és $C_2 = p(R_1) + p(R_2) + p(Q_2) = 13 + 20 = 33$, ezért $C_{\max}(S_G) = 38 = R$, tehát itt S_G optimális.

S_G :

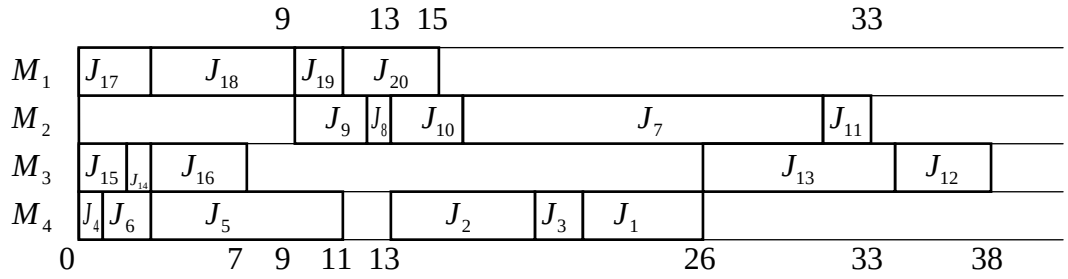

6. Tétel (lásd [2]): A PD$m\,|\,\mathrm{res}111\,|\,C_{\max}$ probléma esetén, a GT algoritmus eredményeként kapott S_G ütemezésre:

$$\frac{C_{\max}(S_G)}{C_{\max}(S^*)} \le \begin{cases} \dfrac{3}{2} - \dfrac{1}{2m}, & \text{ha} \quad m \quad \text{páratlan,} \\ \dfrac{3}{2} - \dfrac{1}{2(m-1)}, & \text{ha} \quad m \quad \text{páros,} \end{cases}$$

és a korlát éles, így nincs a GT algoritmusmál jobb, a csoportosító eljárás szemléleten alapuló polinomiális idejű közelítő algoritmus.

Biz.: S_G nyilván megengedett.

Nyilván $\max\{C_i \mid i = 1,\ldots,m\} = \max\{C_1,\ldots,C_{u+1}\}$.

Ezen kívül $\max\{C_i \mid i = 1,\ldots,u\} \le \sum_{i=1}^{u-1} p(R_i) + \max\{p(Q_1),\ldots,p(Q_{u-1}),\, p(Q_u) + p(R_u)\}$,

ahol $\max\{p(Q_1),\ldots,p(Q_{u-1}),\, p(Q_u) + p(R_u)\} \le C_{\max}(S^*)$, ezért

$$\max\{C_i \mid i = 1,\ldots,u\} \le \sum_{i=1}^{u-1} p(R_i) + C_{\max}(S^*).$$

Ha a 4. lépés feltételei fennállnak, akkor az 1. lépés miatt

$$\sum_{i=1}^{u-1} p(R_i) \le \left(\frac{m}{2} - 1\right) p(R_m) \le \left(\frac{m}{2} - 1\right) \frac{1}{m-1} R \le \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{2(m-1)}\right) C_{\max}(S^*).$$

Ha nem, akkor definíció szerint

$$\sum_{i=1}^{u-1} p(R_i) \le \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{2x}\right) R \le \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{2x}\right) C_{\max}(S^*).$$

Így, ha $C_{\max}(S_G) = \max\{C_1,\ldots,C_m\} = \max\{C_1,\ldots,C_{u+1}\} = \max\{C_1,\ldots,C_u\}$, akkor a tétel első állítása fennáll, még akkor is, ha $u = 1$ vagy $u = m$, feltéve, hogy a 4. lépés feltételei nem állnak fenn.

Tegyük most fel, hogy $u \ne m$ és $C_{\max}(S_G) = C_{u+1}$. Ha

$$C_{u+1} = \max\left\{ p(R_{u+1}) + p(Q_{u+1}), \sum_{i=1}^{u} p(R_i) + \sum_{i=u+1}^{m} p(R_i) \right\},$$

akkor S_G optimális, és a tétel első állításával készen vagyunk. Ezért tegyük fel, hogy

$$C_{u+1} = \max_{u+2 \le v \le m} \left\{ p(Q_v) + p(R_v) + \sum_{i=u+1}^{v-1} p(R_i) \right\} \le C_{\max}(S^*) + \sum_{i=u+1}^{m-1} p(R_i).$$

Ha a 4. lépés feltételei fennállnak, akkor az 1. lépés miatt

$$\sum_{i=u+1}^{m-1} p(R_i) \le \left(\frac{m}{2} - 1 \right) p(R_m) \le \left(\frac{m}{2} - 1 \right) \frac{1}{m-1} R.$$

Ha nem, akkor páros m-re definíció szerint $p(R_m) > (1/(m-1))R$. Páratlan m esetén, mivel ρ_m a leghosszabb erőforrást felhasználó köteg, $p(R_m) \ge (1/m)R$. Ezért u definíciója miatt, mindegyik esetben,

$$\sum_{i=u+1}^{m-1} p(R_i) = R - \sum_{i=1}^{u} p(R_i) - p(R_m) < \left(1 - \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{2x} \right) - \frac{1}{x} \right) R = \left(\frac{1}{2} - \frac{1}{2x} \right) R.$$

Tehát a tétel első állítása fennáll.

Az 5. Tételből következik, hogy a korlát éles. ■

Ha jobb teljesítményt akarunk, akkor el kell hagynunk a csoportosító eljárás szemléletet, lásd [2]. Ha az erőforrást igénylő munkákból gépenként egy köteget, az erőforrást nem igénylő munkákból legfeljebb két köteget készítünk, akkor lehetséges olyan algoritmust tervezni, ami létre hoz olyan S_H ütemezést, melyre

$$\frac{C_{\max}(S_H)}{C_{\max}(S^*)} \le \begin{cases} \frac{3}{2} - \frac{1}{m+1}, & \text{ha } m \text{ páratlan,} \\ \frac{3}{2} - \frac{1}{m}, & \text{ha } m \text{ páros.} \end{cases}$$

Azonban tetszőleges m-re egy ilyen algoritmus leírása és elemzése túlságosan technikai, miközben a javulás jelentéktelen. Például $m = 3$-ra és $m = 4$-re $4/3$-ról $5/4$-re javul a közelítési hányados.

2.3. PTAS

Ebben az alfejezetben mutatunk egy polinomiális idejű közelítő sémát (PTAS) a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111 \mid C_{\max}$ feladatra, lásd [2]. Rögzített m-re és $\varepsilon \in]0,1[$-re a séma futási ideje az input méretének polinomiális függvénye, de nem az m-nek és az $1/\varepsilon$-nak.

$$C := \max\left\{ \sum_{i=1}^{m} p(R_i), \max\{ p(Q_j) + p(R_j) \mid j = 1, \ldots, m \} \right\}$$

S_G : A GT algoritmus outputja. Nyilvánvaló, hogy $C_{\max}(S_G) \geq C_{\max}(S^*) \geq C$.

A 6. Tétel bizonyításából következik, hogy $C_{\max}(S_G) < \frac{3}{2}C$, amiből következik, hogy

$C \leq C_{\max}(S^*) < \frac{3}{2}C$.

Ugyanis $C_{\max}(S_G) = \max\{C_1,\ldots,C_u,C_{u+1}\}$, és ha $C_{\max}(S_G) = \max\{C_1,\ldots,C_u\}$, akkor

$C_{\max}(S_G) \leq \sum_{i=1}^{u-1} p(R_i) + \max\{p(Q_1),\ldots,p(Q_{u-1}),p(Q_u)+p(R_u)\} \leq \left(\frac{1}{2}-\frac{1}{2x}\right)C + C = \left(\frac{3}{2}-\frac{1}{2x}\right)C < \frac{3}{2}C,$
ahol $x = m$, ha m páratlan; $x = m-1$, ha m páros.

Ha $u \neq m$ és $C_{\max}(S_G) = C_{u+1}$, akkor $C_{\max}(S_G) < \frac{3}{2}C$, mert ha

$C_{u+1} = \max\left\{p(R_{u+1})+p(Q_{u+1}),\sum_{i=1}^{u} p(R_i)+\sum_{i=u+1}^{m} p(R_i)\right\}$, akkor $C_{\max}(S_G) \leq C$, és ha

$C_{u+1} = \max_{u+2\leq v\leq m}\left\{p(Q_v)+p(R_v)+\sum_{i=u+1}^{v-1} p(R_i)\right\}$, akkor

$C_{\max}(S_G) \leq C + \sum_{i=u+1}^{m-1} p(R_i) \leq C + \left(\frac{1}{2}-\frac{1}{2x}\right)C = \left(\frac{3}{2}-\frac{1}{2x}\right)C < \frac{3}{2}C$.

$\tilde{\varepsilon} := \frac{\varepsilon}{16{,}5}$; $\delta_1,\delta_2,\ldots$ valós számsorozat, ahol $\delta_t := \left(\frac{\tilde{\varepsilon}}{m}\right)^{2^t}$ $(t = 1,2,\ldots)$.

$N^t := \left\{J_j \in N \mid \delta_t^2 C < p(J_j) \leq \delta_t C\right\}$ $(t = 1,2,\ldots)$.

Nyilvánvaló, hogy $N^1,N^2,\ldots$ páronként diszjunktak.

$\exists t_0 \in \left\{1,\ldots,\left\lceil \frac{m}{\tilde{\varepsilon}} \right\rceil\right\}$, hogy $p(N^{t_0}) \leq \frac{\tilde{\varepsilon}p(N)}{m} \leq \tilde{\varepsilon}C$, mert ha nem létezne, akkor

$p(N) > \left\lceil \frac{m}{\tilde{\varepsilon}} \right\rceil \frac{\tilde{\varepsilon}p(N)}{m}$, ami ellentmondás.

$\delta := \delta_{t_0}$.

Osszuk fel N-et A_1-re, A_2-re és A_3-ra:

$A_1 := \left\{J_j \mid p(J_j) > \delta C\right\}$ („nagy munkák”),

$A_2 := \left\{J_j \mid \delta C \geq p(J_j) > \delta^2 C\right\}$ („közepes munkák”),

$A_3 := \left\{J_j \mid \delta^2 C \geq p(J_j)\right\}$ („kis munkák”).

Nyilván $A_2 = N^{t_0}$, így $p(A_2) \leq \tilde{\varepsilon}C$.

Ezen kívül

(3) $\frac{\tilde{\varepsilon}}{m} \geq \delta \geq \left(\frac{\tilde{\varepsilon}}{m}\right)^{2^{\lceil m/(\tilde{\varepsilon})\rceil}}$.

A PTAS a feladatunkra nagy vonalakban: kezdjük az ütemezést csak a „nagy munkák” feldolgozásával, melyek kezdési idői a $\delta^2 C$ többszörösei. Aztán a hézagokat kitöltjük a erőforrást igénylő „kis munkákkal”. Végül a megmaradt munkák esetében a mohó módszert alkalmazzuk.

$\mathscr{S}_{\mathscr{R}}$: azon ütemezések halmaza, ahol a „nagy munkák” kezdési ideje a $\delta^2 C$ nem-negatív egész többszöröse.

1. Lemma (lásd [2]): S_R^* egy ütemezés a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res}111\,|\,C_{\max}$ feladatra, ami optimális az $\mathscr{S}_{\mathscr{R}}$-beli ütemezések között. Ekkor

$$C_{\max}\left(S_R^*\right) \le C_{\max}\left(S^*\right) + \frac{3}{2} m\delta C < \overline{C},$$

ahol $\overline{C} := \frac{3}{2} C(1+m\delta)$.

Biz.: A 2. Lemma bizonyításához hasonló, és megtalálható [2]-ben is. ■

Legyen Δ a $\left[0, \overline{C} - \delta C\right[$ intervallumban található, a $\delta^2 C$-nek nem-negatív egész többszöröseinek halmaza.

Legyen $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$ azon ütemezések osztálya, amely tartalmazza az összes lehetséges ütemezését a „nagy munkáknak”, ahol a kezdési idők Δ-beliek. Az 1. Lemmából és a „nagy munkák” definíciójából következik, hogy van ilyen ütemezés.

Vegyünk egy tetszőleges $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$-beli S_B ütemezést.

Legyen $\tau_1 < \tau_2 < \cdots < \tau_q$ a „nagy munkák” különböző kezdési <u>és</u> befejezési időinek növekvő sorozata. A befejezési időknek (természetesen) nem kell Δ-belieknek lenniük.

(4) $q < 3\frac{m}{\delta} + 3m^2$,

ugyanis: $C_{\max}\left(S^*\right) \le C_{\max}\left(S^*\right) + \frac{3}{2} m\delta C < \overline{C}$, ezért $C_{\max}\left(S^*\right) < \frac{3}{2} C(1+m\delta)$.

Egy gépen maximum b „nagy munka” van, így $b\delta C \le C_{\max}\left(S^*\right) < \frac{3}{2} C(1+m\delta)$.

Ebből következik, hogy $b < \frac{3}{2\delta}(1+m\delta)$, és mivel $q \le 2bm$, ezért

$$q < \frac{3}{\delta}(1+m\delta)m = \frac{3m}{\delta} + 3m^2.$$

S_B-re $I_0 := [0, \tau_1[, I_1 := [\tau_1, \tau_2[\ldots, I_k := [\tau_k, \tau_{k+1}[, \ldots, I_{q-1} := [\tau_{q-1}, \tau_q[, I_q := [\tau_q, \infty[$.

Ebből következik, hogy I_k ($0 \le k \le q$) belsejében a „nagy munkák” közül egyik sem kezdődik, vagy fejeződik be.

$\tilde{I}$ legyen index halmaz, ahol $k \in \tilde{I}$, pontosan akkor, ha I_k-ban nincs olyan „nagy munka”, melynek szüksége van az erőforrásra.

$\forall k \in \tilde{I}$-ra azok a gépek, melyeken nincs munka I_k-n alkotják a Λ_k halmazt.

Mivel τ_q a befejezési ideje az utolsó „nagy munkáknak”, így $q \in \tilde{I}$.

$LP(S_B)$: lineáris program, ami hozzáveszi a „kis munkák” közül azokat, melyeknek szüksége van az erőforrásra, az S_B-hez nem-megszakíthatóan. Legyenek a gépek úgy beszámozva, hogy az első m' gép legyen az, ahova rendeltünk ilyen „kis munkát”, azaz $R_i \cap A_3 = \varnothing$, ha $i > m'$. Legyen az I_k intervallum hossza i_k, $k = 0,\ldots,q$.

$LP(S_B)$:

x_{ik}: az összmegmunkálási ideje azoknak a „kis munkáknak”, melyeknek szüksége van az erőforrásra, és az M_i gépen az I_k intervallumon munkáljuk meg.

Az ilyen „kis munkákat” csak olyan I_k intervallumon tudjuk megmunkálni, melyre $k \in \tilde{I}$, és csak Λ_k-beli gépen.

(5) $\min \sum_{i=1}^{m'} x_{iq}$

(6) $\sum_{\substack{i=1 \\ M_i \in \Lambda_k}}^{m'} x_{ik} \le i_k, k \in \tilde{I},$

(7) $\sum_{\substack{k \in \tilde{I} \\ M_i \in \Lambda_k}} x_{ik} = p(R_i \cap A_3), i = 1,\ldots,m',$

(8) $x_{ik} \ge 0, i = 1,\ldots,m', k \in \tilde{I}.$

(6): Azoknak a „kis munkáknak”, melyeknek szüksége van az erőforrásra, és az I_k intervallumon munkáljuk meg, az összmegmunkálási ideje nem lehet több, mint az I_k intervallum hossza (i_k), mert nem lehet átfedés erőforrást igénylő munkák között.

(7): Minden olyan „kis munkát”, melynek szüksége van az erőforrásra, hozzárendelünk a megfelelő géphez az I_k intervallumban.

Az $LP(S_B)$-nek mindig van megengedett megoldása, mert $q \in \tilde{I}$ és $i_q = \infty$.

(5): Ha $\bar{S}_B$ jelöli a kapott ütemezést, akkor $C_{\max}(\bar{S}_B) = \tau_q + \sum_{i=1}^{m'} x_{iq}$, ahol τ_q konstans, így $\sum_{i=1}^{m'} x_{iq}$-t kell minimalizálni.

$\boldsymbol{A = A(\varepsilon, m)}$ **algoritmus** (lásd [2])

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111 \mid C_{\max}$ feladatnak, $\varepsilon > 0$

Output: Egy S_ε heurisztikus ütemezés

1. Határozzuk meg ε-ból $\tilde{\varepsilon}$-ot és δ-t. Osszuk fel N-et A_1-re, A_2-re és A_3-ra („nagy munkákra, „közepes munkákra” és „kis munkákra”). Ha szükséges a gépek átszámozása úgy, hogy $R_i \cap A_3 \neq \varnothing$, ha $1 \le i \le m'$ és $R_i \cap A_3 = \varnothing$, ha $i > m'$.
2. $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$ megkeresése. $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$: azon ütemezések osztálya, amely tartalmazza az összes lehetséges ütemezését a „nagy munkáknak”, ahol a kezdési idők Δ-beliek. $\forall S_B \in \mathscr{S}_{\mathscr{B}}$ ütemezéshez a többi munkát is hozzávesszük a következő módon:
   2.1. Egy α_{ik} optimális megoldás megkeresése az $LP(S_B)$ lineáris programnak ($i = 1, \ldots, m'$, $k \in \tilde{I}$).
   2.2. Minden I_k, $k \in \tilde{I}$ intervallumra, rendeljük hozzá $R_i \cap A_3$-beli legfeljebb α_{ik} teljes megmunkálási idejű munkákat az M_i géphez az I_k intervallumban ($i = 1, \ldots, m'$). A munkák bármilyen sorrendben jöhetnek és nem-megszakíthatóan rendeljük a gépekhez a gépek számozásának sorrendjében:
   Az M_1 gép kezd a τ_k-nál, és $i = 1, \ldots, m' - 1$-re az M_{i+1} gép közvetlenül azután kezd, hogy M_i végzett.
   Ha egy munka nem fér az elérhető intervallumba, ideiglenesen tegyük félre.
   2.3. $\forall i$-re $i = 1$-től $i = m$-ig ρ_i köteg készítése a megmaradt R_i-beli munkákból, azaz az $R_i \cap A_2$-beli munkákból és azokból az $R_i \cap A_3$-beli munkákból, melyeket 2.2.-nél félretettünk. Kezdjük a ρ_1-es köteget az M_1 gépen $\tau_q + \sum_{i=1}^{m'} \alpha_{iq}$ időponttól. Ezután

$\forall i = 1,\ldots,m-1$-re kezdjük a ρ_{i+1}-es köteget az M_{i+1} gépen közvetlenül azután, hogy a ρ_i köteg befejeződött az M_i gépen. Ha ρ_i üres, akkor hagyjuk figyelmen kívül M_i-t.

2.4. $i = 1,\ldots,m$-re a maradék Q_i-beli munkákat mohó módon rendeljük M_i-hez: tetszőleges sorrendben, nem-megszakíthatóan, a legkorábbi olyan időpontban kezdve, hogy a munkák beleférjenek a megmaradt hézagokba az aktuális ütemezésben.

3. A kapott ütemezésekből válasszuk ki azt, amelyiknek a legkisebb a teljes átfutási ideje. Legyen S_ε a kapott ütemezés. Stop.

7. Tétel (lásd [2]): Az $A = A(\varepsilon, m)$ algoritmus PTAS a $PDm\,|\,res111\,|\,C_{\max}$ feladatra.

Biz.: Be fogjuk bizonyítani, hogy az algoritmus által kapott ütemezés teljes átfutási ideje $\leq (1+\varepsilon)C_{\max}(S^*)$, és konstans ε-ra és m-re polinomidőben fut.

Az 1. Lemmából következik, hogy $C_{\max}(S_R^*) < \overline{C}$. Mivel egy „nagy munka” megmunkálási ideje nagyobb, mint δC, ezért S_R^*-ban a „nagy munkák” kezdési idői Δ-beliek. Ezért $\exists S_B^* \in \mathscr{S}_{\mathscr{B}}$, hogy az S_B^*-beli munkák (mind „nagy munkák”) kezdési idői megegyeznek az S_R^*-ban a „nagy munkák” kezdési időivel. Ebből következik, hogy a 2. lépés elsősorban az S_B^*-ra vonatkozik.

Nézzük most $LP(S_B^*)$-ot. Jelölje $\overline{S}_B^*$ azt az ütemezést, amihez a „nagy munkák” mellett a „kicsi” erőforrást igénylő munkákat is hozzárendeltük (2.1. és 2.2. lépés). Ekkor $C(S_B^*) := C_{\max}(\overline{S}_B^*) = \tau_q + \sum_{i=1}^{m'} \alpha_{iq}$, ahol α_{ik} optimális megoldása a lineáris programnak ($i = 1,\ldots,m'$, $k \in \widetilde{I}$). Ebből következik, hogy $C(S_B^*) \leq C_{\max}(S_R^*)$.

Mivel $\left|\widetilde{I}\right| \leq q$, az optimális megoldásban legfeljebb $m' + q$ nem-nulla változó van.

Hívjuk a pozitív α_{ik} értékeket „nem-rés értéknek” („non-split value”), ha $\alpha_{ik'} = 0$ $k \neq k'$-re, különben „rés értéknek” („split value”).

Ha α_{ik} „nem-rés érték”, akkor $\alpha_{ik} = p(R_i \cap A_3)$. Ezért minden $R_i \cap A_3$-beli munkát nem-megszakítható módon hozzárendelünk az I_k intervallumhoz a 2.2. lépésben.

Ha α_{ik} „rés érték”, akkor az I_k-ban az M_i-n található „kicsi” erőforrást igénylő munkák(, melyeket nem-megszakíthatóan dolgozunk fel itt) összmegmunkálási ideje

nagyobb, mint $\alpha_{ik} - \delta^2 C$. Legfeljebb $m' + q$ „rés érték” van. (3)-ból és (4)-ből következik, hogy azoknak a „kicsi” erőforrást igénylő munkáknak az összmegmunkálási idejének, melyeket $C(S_B^*)$-ig nem lehet feldolgozni, egy felső korlátja

(9) $(m+q)\delta^2 C < m\delta^2 C + 3m\delta C + 3m^2\delta^2 C \le \frac{\tilde{\varepsilon}^2 C}{m} + 3\tilde{\varepsilon}^2 C < 7\tilde{\varepsilon}C$.

Jelölje S azt az ütemezést, amit az S_B^*-ból kapunk a 2.4. lépés után. Legyen M_r az a gép, ahol S befejeződik. Legyen az M_r gépen a $C(S_B^*)$ után az A_2-beli munkák összmegmunkálási ideje r_m, az $R_r \cap A_3$-beli munkáké r_{sr}, és végül a $Q_r \cap A_3$-belieké r_{sq}. Legyen a $C(S_B^*)$ és a $C_{\max}(S)$ közti szünet ideje r_i. Ekkor

$C_{\max}(S) = C(S_B^*) + r_{sq} + r_{sr} + r_m + r_i$.

$C(S_B^*)$ után az M_r gépen csak akkor van szünet, ha ugyanekkor egy erőforrást igénylő munkát dolgoz fel egy másik gép. De $C(S_B^*)$ után csak „közepes” és „kicsi” erőforrást igénylő munkát dolgozunk fel. (9)-ből következik, hogy $r_{sr} + r_m + r_i \le p(A_2) + 7\tilde{\varepsilon}C$, és mivel $p(A_2) \le \tilde{\varepsilon}C$, ezért $C_{\max}(S) \le C(S_B^*) + r_{sq} + 8\tilde{\varepsilon}C$.

A 2.2. lépés után legfeljebb $q+1$ szünet van gépenként 0 és $C(S_B^*)$ között, és ez a szám a 2.3. és a 2.4. lépés után se növekszik. Amikor hozzávesszük a „kicsi” erőforrást nem igénylő munkákat ezekbe a hézagokba, két esetet kell tekintenünk. Először, ha M_r gépre minden „kicsi” erőforrást nem igénylő munka belefér a hézagokba, akkor $r_{sq} = 0$. Ebben az esetben nem növekszik a teljes átfutási idő, és $C_{\max}(S) \le C(S_B^*) + r_{sq} + 8\tilde{\varepsilon}C$-ből és $C(S_B^*) \le C_{\max}(S_R^*)$-ból következik, hogy

$C_{\max}(S) \le C_{\max}(S_R^*) + 8\tilde{\varepsilon}C$.

Különben, ha „kicsi” erőforrást nem igénylő munkákat kell feldolgozni $C(S_B^*)$ után az M_r gépen, a $C(S_B^*)$ előtti összes hézag hossza most kisebb, mint $\delta^2 C$. (3)-ból és (4)-ből következik, hogy a 0 és $C(S_B^*)$ közötti hézagok összhosszának egy felső korlátja

$(q+1)\delta^2 C < \left(3\frac{m}{\delta} + 3m^2 + 1\right)\delta^2 C \le 3\tilde{\varepsilon}C + 3\tilde{\varepsilon}^2 C + \frac{\tilde{\varepsilon}}{m}C < 7\tilde{\varepsilon}C$.

Ebből következik, hogy $p(N_r) \ge C(S_B^*) + r_{sq} - 7\tilde{\varepsilon}C$.

Nyilván $C_{\max}(S_R^*) \geq p(N_r)$, ezért

$C_{\max}(S) \leq (C(S_B^*) + r_{sq}) + 8\tilde{\varepsilon}C \leq (C_{\max}(S_R^*) + 7\tilde{\varepsilon}C) + 8\tilde{\varepsilon}C = C_{\max}(S_R^*) + 15\tilde{\varepsilon}C$.

Jól látszik, hogy a $C_{\max}(S) \leq C_{\max}(S_R^*) + 15\tilde{\varepsilon}C$ egyenlőtlenség érvényes az 1. esetben is.

$C \leq C_{\max}(S^*) < (3/2)C$-ből, (3)-ból és az 1. Lemmából következik, hogy

$C_{\max}(S) \leq C_{\max}(S_R^*) + 15\tilde{\varepsilon}C \leq C_{\max}(S^*) + \frac{3}{2}m\delta C + 15\tilde{\varepsilon}C \leq C_{\max}(S^*) + \frac{3}{2}\tilde{\varepsilon}C + 15\tilde{\varepsilon}C$

$= C_{\max}(S^*) + 16{,}5\tilde{\varepsilon}C \leq C_{\max}(S^*)(1 + 16{,}5\tilde{\varepsilon}) = C_{\max}(S^*)(1+\varepsilon)$.

Most már csak azt kell megmutatni, hogy az algoritmus fix m-re és ε-ra polinomidőben fut. Egyrészt az $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$-beli ütemezések maximális száma nem nagyobb, mint $O\left((1/\delta^2)^{m/\delta}\right)$. Másrészt a feltételek és változók száma az $LP(S_B)$ lineáris programban nem nagyobb, mint m-nek egy függvénye: (5)-ben a változók száma m', (6)-ban a feltételek száma $|\tilde{I}|$, a változók száma nem nagyobb, mint $m'|\tilde{I}|$, (7)-ben a feltételek száma m', a változók száma nem nagyobb, mint $m'|\tilde{I}|$, és végül (8)-ban a feltételek és változók száma $m'|\tilde{I}|$, ezen kívül $m' \leq m$, $|\tilde{I}| \leq q$, (4) és (3).

Tehát az $A = A(\varepsilon, m)$ algoritmus PTAS. ■

3. Több erőforrás

Ebben a fejezetben a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res1}\cdot\cdot\,|\,C_{\max}$ és a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res211}\,|\,C_{\max}$ feladattal, valamint ezek általánosításaival foglalkozunk, lásd [3]. Mivel a $\mathrm{PD3}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ feladat NP-nehéz, ezért a fejezetben a gépek száma végig 2 lesz.

A 3.1. alfejezetben a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res1}\cdot\cdot\,|\,C_{\max}$, a 3.2. alfejezetben a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res211}\,|\,C_{\max}$ feladatra lineáris idejű algoritmust adunk. A 3.3. alfejezetben megmutatjuk, hogy a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res222}\,|\,C_{\max}$ és a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res311}\,|\,C_{\max}$ feladat NP-nehéz.

3.1. Egyetlen tetszőleges méretű erőforrás

Ebben az alfejezetben a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res1}\cdot\cdot\,|\,C_{\max}$ feladattal foglalkozunk, ahol az N_1-beli munkákat a M_1 gépen dolgozzuk fel és a $N_2 = N \setminus N_1$-beli munkákat a M_2 gépen, lásd [3]. Az erőforrásból σ egység bármikor elérhető, és a J_j munkának ρ_j egységre van szüksége az erőforrásból a végrehajtása során. Megmutatjuk, hogy a feladat megoldható $\mathrm{O}(n\log n)$ idő alatt.

$p(Q) := \sum_{J_j \in Q} p_j$, ha $Q \subseteq N_i$ és $Q \neq \varnothing$

és $p(\varnothing) := 0$. $J_j \in N_i$ esetén $p(J_j) := p(\{J_j\}) = p_j$.

N_1-re és N_2-re $N_i^r = \{J_j \mid J_j \in N_i, \rho_j = r\}$ $(i \in \{1,2\}, r \in \{0,1,\ldots,\sigma\})$.

$\forall S$-re $C_{\max}(S) \geq LB_i := \sum_{r=0}^{\sigma} p(N_i^r)$ $(i \in \{1,2\})$.

$LB_m := \max\{LB_1, LB_2\}$.

$C_{\max}(S) \geq LB_{uv} := \sum_{r=u}^{\sigma} p(N_1^r) + \sum_{r=v}^{\sigma} p(N_2^r)$, ha u és v egész, $1 \leq u,v \leq \sigma$ és $u+v > \sigma$.

$LB_r := \max_{\substack{1\leq u,v\leq\sigma \\ u+v>\sigma}} \{LB_{uv}\}$.

B algoritmus (lásd [3])

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res1}\cdot\cdot\,|\,C_{\max}$ feladatnak

Output: Egy optimális S^* ütemezés

1. Rendezzük mindegyik gépen a munkákat az erőforrás igényük szerinti nem-csökkenő sorrendbe. Definiáljuk N_i^r-eket $(i \in \{1,2\}, r \in \{0,1,\ldots,\sigma\})$.
2. Számítsuk ki $p(N_i^r)$-eket $(i \in \{1,2\}, r \in \{0,1,\ldots,\sigma\})$.

3. Számítsuk ki az LB_m és LB_r alsó korlátokat. Ha $LB_r = LB_{uv}$ különböző u és v párokra, válasszuk azt, amelyikhez a legkisebb u tartozik.
4. Az M_1 gépen $N_1^0, N_1^1, \ldots, N_1^\sigma$ sorrendben jönnek a munkahalmazok, az M_2 gépen $N_2^\sigma, N_2^{\sigma-1}, \ldots, N_2^0$ sorrendben.
5. Az M_2 gépen 0 időpontnál kezdünk szünet nélkül. Ha $LB_1 \geq LB_r = LB_{uv}$ akkor az M_1 gépen is 0 időpontnál kezdünk szünet nélkül. Egyébként a 0 időponttól elkezdjük $N_1^0, N_1^1, \ldots, N_1^{u-1}$-et szünet nélkül, majd a $\sum_{r=v}^{\sigma} p\left(N_2^r\right)$-től folytatjuk az $N_1^u, N_1^{u+1}, \ldots, N_1^\sigma$-t (szünet nélkül). S^*: az eredményül kapott ütemezés. Stop.

Az 1. lépés $\mathrm{O}(n \log n)$ ideig tart. Mivel a nemüres N_1^r és N_2^r halmazok száma nem haladja meg az n-et, a többi lépés $\mathrm{O}(n)$ ideig tart.

4. Példa: $\sigma := 3$, $N := \{J_1, \ldots, J_{20}\}$, $J_1, \ldots, J_{20}$ megmunkálási idői legyenek rendre 2, 3, 6, 1, 7, 5, 3, 6, 1, 2, 3, 3, 1, 3, 3, 4, 2, 1, 2, 6. $N_1^3 := \{J_1, J_2, J_3\}$, $N_1^2 := \{J_4, J_5, J_6\}$, $N_1^1 := \{J_7, J_8\}$, $N_1^0 := \{J_9, J_{10}, J_{11}\}$, $N_2^3 := \{J_{12}, J_{13}\}$, $N_2^2 := \{J_{14}, J_{15}, J_{16}\}$, $N_2^1 := \{J_{17}, J_{18}\}$, $N_2^0 := \{J_{19}, J_{20}\}$.

Az algoritmus csak a munkahalmazok sorrendjét határozza meg (a 4. lépésben), legyen a munkahalmazokon belül a munkák sorrendje tetszőleges. Legyen az N_1^3-beli munkák sorrendje (J_3, J_1, J_2), az N_1^2-belieké (J_4, J_5, J_6), az N_1^1-belieké (J_8, J_7), az N_1^0-belieké (J_9, J_{10}, J_{11}), az N_2^3-belieké (J_{12}, J_{13}), az N_2^2-belieké (J_{16}, J_{15}, J_{14}), az N_2^1-belieké (J_{17}, J_{18}) és az N_2^0-belieké (J_{19}, J_{20}).

$p\left(N_1^3\right) = 11$, $p\left(N_1^2\right) = 13$, $p\left(N_1^1\right) = 9$, $p\left(N_1^0\right) = 6$,

$p\left(N_2^3\right) = 4$, $p\left(N_2^2\right) = 10$, $p\left(N_2^1\right) = 3$ és $p\left(N_2^0\right) = 8$.

$LB_1 = 39$ és $LB_2 = 25$, ezért $LB_m = 39$.

$LB_r = LB_{2,2} = 38$.

Mivel $39 = LB_1 \geq LB_r = LB_{2,2} = 38$, ezért mindkét gépen 0 időpontnál kezdünk szünet nélkül.

S^*:

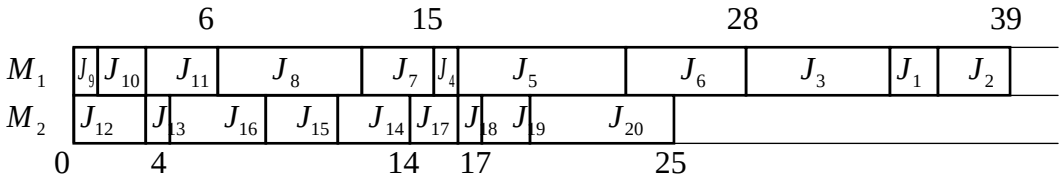

8. Tétel (lásd [3]): Az S^* valóban optimális.

Biz.: Először megmutatjuk, hogy S^* megengedett. Ha $LB_1 \geq LB_r$, akkor egyik gépen sincs szünet, így akkor lenne nem-megengedett, ha létezne olyan u és v, amelyre $u+v>\sigma$ és

$\sum_{r=0}^{u-1} p\left(N_1^r\right) < \sum_{r=v}^{\sigma} p\left(N_2^r\right)$, és átfedés van N_1^u és N_2^v között. Ekkor ellentmondásra jutunk:

$$LB_r \geq LB_{uv} = \sum_{r=v}^{\sigma} p\left(N_2^r\right) + \sum_{r=u}^{\sigma} p\left(N_1^r\right) > \sum_{r=0}^{u-1} p\left(N_1^r\right) + \sum_{r=u}^{\sigma} p\left(N_1^r\right) = LB_1 .$$

Ezért, ha $LB_1 \geq LB_r$, akkor S^* megengedett és $C_{\max}\left(S^*\right) = LB_m$.

Ha $LB_1 < LB_r = LB_{uv}$, akkor az u és v választása garantálja a megengedettséget, és $C_{\max}\left(S^*\right) = \max\left\{LB_2, LB_r\right\}$.

Tehát S^* valamelyik alsó korlátot eléri, így S^* optimális. ■

3.2. Két egységnyi méretű erőforrás

Most a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res211}\,|\,C_{\max}$ feladattal foglalkozunk, ahol az N_1-beli munkákat a M_1 gépen dolgozzuk fel és a $N_2 = N \setminus N_1$-beli munkákat a M_2 gépen, lásd [3]. A 2 erőforrásból 1 egység bármikor elérhető. Megmutatjuk hogy a feladat megoldható $\mathrm{O}(n)$ idő alatt.

$N_i = N_i^0 \cup N_i^1 \cup N_i^2 \cup N_i^{1,2}$ ($i \in \{1,2\}$), ahol az N_i^0-beli munkáknak nincs szükségük egyik erőforrásra sem, az N_i^1-beli munkáknak az 1-es számú erőforrásból, az N_i^2-beli munkáknak a 2-es számú erőforrásból 1 egységre van szükségük, valamint az $N_i^{1,2}$-beli munkáknak mindkét erőforrásból szükségük van 1 egységre.

$\forall S$-re $C_{\max}(S) \geq LB_i := p(N_i)$ ($i \in \{1,2\}$).

$LB_m := \max\left\{LB_1, LB_2\right\}$.

$C_{\max}(S) \geq LB_r$, ahol

$$LB_r := p\left(N_1^{1,2}\right) + p\left(N_2^{1,2}\right) + \max\left\{p\left(N_1^1\right) + p\left(N_1^2\right), p\left(N_2^1\right) + p\left(N_2^2\right), p\left(N_1^1\right) + p\left(N_2^1\right), p\left(N_1^2\right) + p\left(N_2^2\right)\right\}.$$

D algoritmus (lásd [3])

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res211}\,|\,C_{\max}$ feladatnak

Output: Egy optimális S^* ütemezés

1. Ha szükséges, számozzuk át a gépeket és/vagy az erőforrásokat úgy, hogy $p\left(N_2^2\right)=\max\left\{p\left(N_1^1\right), p\left(N_1^2\right), p\left(N_2^1\right), p\left(N_2^2\right)\right\}$ legyen.
2. Az M_1-es gépen a 0 időponttól N_1^1, majd N_1^0 szünet nélkül. Az M_2-es gépen a 0 időponttól N_2^2, majd $N_2^{1,2}$, N_2^1, és végül N_2^0 szünet nélkül.
3. Az M_1-es gépen a $\max\left\{p\left(N_1^1\right)+p\left(N_1^0\right), p\left(N_2^2\right)+p\left(N_2^{1,2}\right)\right\}$ időponttól N_1^2, majd a
   $\max\left\{p\left(N_1^1\right)+p\left(N_1^0\right)+p\left(N_1^2\right), p\left(N_2^2\right)+p\left(N_2^{1,2}\right)+p\left(N_1^2\right), p\left(N_2^2\right)+p\left(N_2^{1,2}\right)+p\left(N_2^1\right)\right\}$
   időponttól $N_1^{1,2}$. S^*: az eredményül kapott ütemezés. Stop.

Könnyű ellenőrizni, hogy az algoritmus $\mathrm{O}(n)$ ideig tart.

5. Példa: $N:=\{J_1,\ldots,J_{20}\}$, $J_1,\ldots,J_{20}$ megmunkálási idői legyenek ugyanannyiak, mint a 4. Példában. Átszámozás után: $N_2^{1,2}:=\{J_1,J_2,J_3\}$, $N_2^2:=\{J_4,J_5,J_6\}$, $N_2^1:=\{J_{17},J_{18}\}$, $N_2^0:=\{J_{19},J_{20}\}$, $N_1^{1,2}:=\{J_{12},J_{13}\}$, $N_1^2:=\{J_{14},J_{15},J_{16}\}$, $N_1^1:=\{J_7,J_8\}$, $N_1^0:=\{J_9,J_{10},J_{11}\}$.

Legyen az $N_1^{1,2}$-beli munkák sorrendje (J_{12},J_{13}), az N_1^2-belieké (J_{15},J_{14},J_{16}), az N_1^1-belieké (J_8,J_7), az N_1^0-belieké (J_9,J_{11},J_{10}), az $N_2^{1,2}$-belieké (J_2,J_1,J_3), az N_2^2-belieké (J_5,J_6,J_4), az N_2^1-belieké (J_{18},J_{17}) és az N_2^0-belieké (J_{19},J_{20}).

$p\left(N_1^{1,2}\right)=4$, $p\left(N_1^2\right)=10$, $p\left(N_1^1\right)=9$, $p\left(N_1^0\right)=6$,

$p\left(N_2^{1,2}\right)=11$, $p\left(N_2^2\right)=13$, $p\left(N_2^1\right)=3$ és $p\left(N_2^0\right)=8$.

$\max\left\{p\left(N_1^1\right)+p\left(N_1^0\right), p\left(N_2^2\right)+p\left(N_2^{1,2}\right)\right\}=\max\{15,24\}=24$.

$\max\left\{p\left(N_1^1\right)+p\left(N_1^0\right)+p\left(N_1^2\right), p\left(N_2^2\right)+p\left(N_2^{1,2}\right)+p\left(N_1^2\right), p\left(N_2^2\right)+p\left(N_2^{1,2}\right)+p\left(N_2^1\right)\right\}$

$=\max\{25,34,27\}=34$.

S^*:

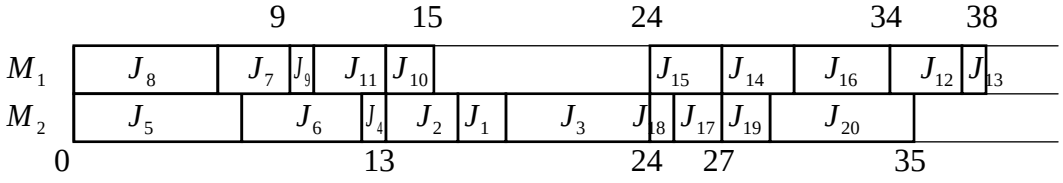

9. Tétel (lásd [3]): Az S^* valóban optimális.

Biz.: S^* nyilván megengedett. Az M_2 $p(N_2) \le LB_m$ idő alatt végez. Az M_1

$$\max\left\{p(N_1^1)+p(N_1^0)+p(N_1^2),\ p(N_2^2)+p(N_2^{1,2})+p(N_1^2),\ p(N_2^2)+p(N_2^{1,2})+p(N_2^1)\right\}+p(N_1^{1,2})$$

$$=\max\left\{p(N_1),\ p(N_2^{1,2})+p(N_1^{1,2})+\max\left\{p(N_2^2)+p(N_1^2),\ p(N_2^2)+p(N_2^1)\right\}\right\}$$

$\le \max\{LB_m, LB_r\}$ idő alatt végez.

Tehát S^* valamelyik alsó korlátot eléri, így S^* optimális. ■

3.3. Két és három erőforrás: NP-nehéz

A B és a D algoritmus nem általánosítható több erőforrás vagy nem-egység méretű 2 erőforrás esetére. Megmutatjuk, hogy 2 erőforrás esetén, melyek mérete 2 a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res222}\,|\,C_{\max}$ NP-nehéz. Ezen kívül a D algoritmus nem általánosítható a több, mint 2 egység méretű erőforrás esetére. Megmutatjuk, hogy 3 egységnyi méretű erőforrás esetén a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res311}\,|\,C_{\max}$ NP-nehéz, lásd [3]. Mindkét feladat esetén egy munka egynél több erőforrást is használhat.

10. Tétel (lásd [3]): A $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res222}\,|\,C_{\max}$ feladat gyengén NP-nehéz.

Biz.: Tetszőleges Partícióra definiáljuk a következő példányát a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res222}\,|\,C_{\max}$ feladatnak $n = t+8$ munkával.

Az M_1-en a munkáknak 2 csoportja van:

U-munkák ($U_i, i = 1,2,\ldots,t$) és X-munkák (X_1, X_2 és X_3).

Az M_2-n is a munkáknak 2 csoportja van:

Y-munkák (Y_1, Y_2 és Y_3) és Z-munkák (Z_1 és Z_2).

A megmunkálási idők:

$p(U_i) := 5e_i$, $i = 1,\ldots,t$,

$p(X_1) := p(X_2) := p(X_3) := 1$,

$p(Y_1) := p(Y_2) := p(Y_3) := 3$,

$p(Z_1) := p(Z_2) := 5E-3$.

Az U-munkáknak nincs szükségük erőforrásra, a Z-munkákra mind szükségük van mindkét erőforrásból 2 egységre.

Az X - és Y -munkáknak a következő szükségletük van az erőforrásokból:

Munka	1. erőforrás	2. erőforrás
X_1	0	2
X_2	1	1
X_3	2	0
Y_1	2	0
Y_2	1	1
Y_3	0	2

Bizonyítandó: létezik S_0, melyre $C_{\max}(S_0) \le y = 10E + 3$ pontosan akkor, ha a Partíciónak van megoldása.

Tegyük fel, hogy a Partíciónak van megoldása, és T_1 és T_2 az elvárt indexhalmazok. Olyan S_0 ütemezés, melyre $C_{\max}(S_0) = y$, a következőképpen írható le. Egyik gépen sincs szünet a $[0, y]$ intervallumban. Az M_2 gép az $(Y_1, Z_1, Y_2, Z_2, Y_3)$ sorrendben, az M_1 gép az $(X_1, \pi_1(U), X_2, \pi_2(U), X_3)$ sorrendben dolgozza fel a munkákat, ahol $\pi_1(U)$ a T_1-ből vett indexű, $\pi_2(U)$ a T_2-ből vett indexű U -munkák tetszőleges sorozata.

Tegyük most fel, hogy S_0 létezik. Ebből következik, hogy $C_{\max}(S_0) = y$, és egyik gépen sincs szünet a $[0, y]$ intervallumban. Az erőforrás igények miatt az M_1 gép csak azalatt dolgozhatja fel az X_k munkát, amíg az M_2 gép az Y_k munkát dolgozza fel $k \in \{1,2,3\}$-ra. Mivel az összes megmunkálási idő egész, ezért S_0-ban az összes kezdési és befejezési idő egész.

Először megmutatjuk, hogy S_0-ban az M_2 gépen nem lehet két Y -munkát közvetlenül egymás után feldolgozni. Tegyük fel, hogy Y_p-t és Y_q-t közvetlenül egymás után dolgozzuk fel (ebben a sorrendben), ahol $p, q \in \{1,2,3\}$ és $p \neq q$. Az M_1 azalatt dolgozza fel az X_p-t, amíg az M_2 az Y_p-t dolgozza fel, és az M_1 azalatt dolgozza fel az X_q-t, amíg az M_2 az Y_q-t dolgozza fel. Nincs hézag X_p és X_q között, mert egy lehetséges hézag hossza egy egész szám lehetne 1-től 4-ig, de nincs olyan U -munka, ami beleillene egy ilyen hézagba. Legyen az X_p-t megelőző U -munkák indexeinek halmaza Q_1, és az X_q után következő U -munkák indexeinek halmaza Q_2. Az M_2 gépen a munkák lehetséges sorrendje $(Z_1, Y_p, Y_q, Z_2, Y_r)$, ahol Y_r egy Y_p-től és Y_q-tól különböző Y -munka. Ekkor az M_1 gépen a munkák lehetséges sorrendje

$(\varphi_1(U), X_p, X_q, \varphi_2(U), X_r)$, ahol $\varphi_1(U)$ a Q_1-ből vett indexű, $\varphi_2(U)$ a Q_2-ből vett indexű U-munkák tetszőleges sorozata. Ekkor az összmegmunkálási ideje $\varphi_1(U)$-nak $5E-1$, míg $\varphi_2(U)$-nak $5E+1$. Ez ellentmondás, mert mindegyik U-munkának a hossza az 5 többszöröse.

Tehát az M_2 gépen a munkák sorrendje $(Y_p, Z_1, Y_q, Z_2, Y_r)$ valamilyen p, q és r hármasra. Ebből következik, hogy két egymást követő X-munkát U-munkák választanak szét. Legyen az X_p-t és X_q-t szétválasztó U-munkák indexeinek halmaza Q_1, és az X_q-t és X_r-t szétválasztó U-munkák indexeinek halmaza Q_2. Ekkor az M_1 gépen a munkák sorrendje $(X_p, \varphi_1(U), X_q, \varphi_2(U), X_r)$, ahol $\varphi_1(U)$ a Q_1-ből vett indexű, $\varphi_2(U)$ a Q_2-ből vett indexű U-munkák tetszőleges sorozata.

Tegyük fel, hogy $\varphi_1(U)$ hossza kevesebb, mint $5E$. Ekkor az M_1 gépen $\varphi_1(U)$ $1+(5E-5)$-nél nem később fejeződik be, míg az X_q legkorábban $5E$-nél kezdődhet.

Tegyük fel, hogy $\varphi_1(U)$ hossza több, mint $5E$. Ekkor az M_1 gépen $\varphi_1(U)$ $1+(5E+5)$-nél nem korábban fejeződik be, míg az X_q legkésőbb $5E+3$-nál kezdődhet.

Tehát $\varphi_1(U)$ és $\varphi_2(U)$ hossza $5E$, ezért a Partíciónak van megoldása: $T_1 := Q_1$ és $T_2 := Q_2$. ■

11. Tétel (lásd [3]): A $PD2|res311|C_{\max}$ feladat is gyengén NP-nehéz.

Biz.: Tetszőleges Partícióra definiáljuk a következő példányát a $PD2|res311|C_{\max}$ feladatnak $n = t+8$ munkával.

A 10. Tétel bizonyításában használt 4 csoportot vesszük ugyanolyan megmunkálási időkkel.

Az U-munkáknak nincs szükségük erőforrásra, a Z-munkáknak mind szükségük van mindhárom erőforrásra.

Az X - és Y -munkáknak a következő szükségletük van az erőforrásokból:

Munka	1. erőforrás	2. erőforrás	3. erőforrás
X_1	1	1	0
X_2	1	0	1
X_3	0	1	1
Y_1	0	0	1
Y_2	0	1	0
Y_3	1	0	0

Ezután hasonló a bizonyítás, mint a 10. Tétel bizonyítása. ■

4. Különböző erőforrások

Ebben a fejezetben a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res}\lambda 11\,|\,C_{\max}$ és a $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res}\lambda 11,\mathrm{pmtn}^{*}\,|\,C_{\max}$ feladattal foglalkozunk, ahol a munkáknak legfeljebb 1 erőforrásra van szükségük, lásd [3]. $N = N_1 \cup \cdots \cup N_m$ és $N_i = N_i^0 \cup N_i^1 \cup \cdots \cup N_i^\lambda$, $i = 1,\ldots,m$, ahol N_i^μ-ben az M_i géphez tartozó μ-erőforrás munkák vannak, és N_i^μ-k között lehetnek üresek is, $i = 1,\ldots,m$, $\mu = 0,1,\ldots,\lambda$. Egy tetszőleges S ütemezésre jelölje $C_i(S)$ a legkorábbi olyan időpontot, amikorra az összes munka elkészül az M_i gépen. Ha nem okoz félreértést, $C_i(S)$ helyett egyszerűen C_i-t írhatunk.

Világos, hogy $C_{\max}(S) = \max\{C_i(S)\,|\,i = 1,\ldots,m\}$. Mivel $C_i(S) \geq p(N_i) = \sum_{\mu=0}^{\lambda} p(N_i^\mu)$,

$$C_{\max}(S) \geq \max\left\{\sum_{\mu=0}^{\lambda} p(N_i^\mu)\,|\,i = 1,2,\ldots,m\right\}.$$

Ezt a relációt *gép-alapú alsó korlátnak* nevezzük. Mivel két olyan munkát, melyek ugyanazt az erőforrást igénylik, egyidejűleg nem lehet feldolgozni, ezért

$$C_{\max}(S) \geq \max\left\{\sum_{i=1}^{m} p(N_i^\mu)\,|\,\mu = 1,2,\ldots,\lambda\right\}.$$

Ezt a relációt *erőforrás-alapú alsó korlátnak* nevezzük. Ezek az alsó korlátok függetlenek attól, hogy megengedünk-e megszakíthatóságot vagy sem.
Ez a modell kibővíthető egy általánosabb feladattá, ahol a munkákhoz átállítási és eltávolítási idők tartoznak. Az átállítás megelőzi a tényleges munkafolyamatot, és a feldolgozáshoz alkalmassá teszi a munkát, de nem mindig van rá szükség. Átállításra minden gépen szükség van az első munka feldolgozása előtt, és akkor, amikor két egymást követő munka közül az egyik $N_i^{\mu_1}$-beli, a másik $N_i^{\mu_2}$-beli, $\mu_1 \neq \mu_2$, $\mu_1, \mu_2 = 0,1,\ldots,\lambda$, $i = 1,\ldots,m$. Nincs szükség átállításra két N_i^μ-beli munka között, $\mu = 0,1,\ldots,\lambda$, $i = 1,\ldots,m$. Vegyük figyelembe, hogy ha egy N_i^μ-beli munkát feldolgozunk, akkor nem szükséges az összes maradék N_i^μ-beli munkát közvetlenül utána feldolgozni. Tehát valamelyik N_i^μ-beli munkákat fel lehet dolgozni egyetlen kötegként, vagy fel lehet osztani több kötegre, ahol minden köteg első munkájának szüksége van átállításra. Minden N_i^μ-höz hozzárendelünk egy s_i^μ átállítási időt. Amikor az egyik gépen történik átállítás, akkor a többi gépen bármilyen tevékenység történhet.

Hasonlóan az eltávolítás a tényleges munkafolyamat után történik, amit akkor kell végrehajtani, amikor egy köteg feldolgozása befejeződik, még az ezt követő köteghez tartozó átállítás előtt. Minden N_i^μ-höz hozzárendelünk egy t_i^μ eltávolítási időt. Amikor az egyik gépen történik eltávolítás, akkor a többi gépen bármilyen tevékenység történhet. Erre a modellre a teljes átfutási idő az utolsó eltávolítás befejezési ideje. Ebben a fejezetben is gyakran fogjuk használni a csoportosító eljárás szemléletet. Itt $\forall i$-re ($1 \le i \le m$) és $\forall \mu$-re ($0 \le \mu \le \lambda$) N_i^μ-ből H_i^μ köteget készítünk, ha nem üres. A kötegeket összetett munkáknak tekintjük, a kötegeken belül a munkákat tetszőleges sorrendben dolgozzuk fel, szünet nélkül. Vegyük észre, hogy egy H_i^0 ($1 \le i \le m$) köteget bármikor fel lehet dolgozni, de egy H_i^μ köteget nem lehet a H_k^μ kötegekkel egyszerre feldolgozni, ha $k = 1,2,\ldots,m$, $k \ne i$, $1 \le \mu \le \lambda$.

Több alkalommal egy megfelelő *open shop* feladatból nyerünk algoritmikus ötleteket. Az open shop modellben minden munka elvégzése *műveletekre* bomlik, melyek elvégzése egy-egy meghatározott gépen történik. A műveletek elvégzésének sorrendje minden munka esetén tetszőleges. Tehát minden munkához gépek tartoznak, ahol a műveleteket fel kell dolgozni. A gépek sorrendje nem adott, és a feladat megoldása során választani kell egyet, különböző munkákhoz, különböző sorrend tartozhat. Egy munka egyszerre most is legfeljebb egy gépen lehet, azaz ugyanannak a munkának két művelete egyszerre nem futhat két gépen. Az open shop feladat szabványos jelölése, ahol a gépek száma m, és a cél a teljes átfutási idő minimalizálása: $\mathrm{O}m \,||\, C_{\max}$ (ha a munkák nem szakíthatóak meg) és $\mathrm{O}m \mid \mathrm{pmtn} \mid C_{\max}$ (ha a munkák megszakíthatóak). Ha a gépek száma változó, akkor a feladatok jelölése: $\mathrm{O} \,||\, C_{\max}$ és $\mathrm{O} \mid \mathrm{pmtn} \mid C_{\max}$. Gonzalez és Sahni megoldotta az $\mathrm{O}2 \,||\, C_{\max}$ feladatot $\mathrm{O}(n)$ idő alatt (lásd [4,7]), míg az $\mathrm{O}3 \,||\, C_{\max}$ gyengén NP-nehéz. Az $\mathrm{O} \,||\, C_{\max}$ erősen NP-nehéz; tulajdonképpen NP-nehéz eldönteni, hogy létezik-e olyan ütemezés, melynek teljes átfutási ideje legfeljebb 4. Másrészt az $\mathrm{O} \mid \mathrm{pmtn} \mid C_{\max}$ feladat megoldható polinomiális időben.

A 4.1. alfejezetben lineáris idejű algoritmust adunk a $\mathrm{PD}2 \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladatra és annak általánosabb változatára is átállítási és eltávolítási időkkel. A 4.2. alfejezetben a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}\lambda 11, \mathrm{pmtn}^* \mid C_{\max}$ feladat komplexitását elemezzük. A 4.3. alfejezetben mutatunk egy egyszerű mohó közelítő algoritmust a $\mathrm{PD} \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladatra, melyre

a közelítési hányados legfeljebb 2. A 4.4. alfejezetben mutatunk egy polinomiális idejű közelítő sémát (PTAS) a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladatra.

4.1. Két gép: nem-megszakítható, erőforrást nem igénylő munkák

Ebben az alfejezetben megmutatjuk, hogy a $\mathrm{PD}2 \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladat megoldható lineáris idő alatt, még akkor is, ha a munkákhoz átállítási és eltávolítási idők tartoznak, lásd [3].

Először nézzük a feladatot átállítási és eltávolítási idők nélkül. Vegyük észre, hogy a $\lambda = 1$ esetet már megvizsgáltuk. Alkalmazzuk a csoportosító eljárás szemléletet, és vezessük vissza a feladatot a 2 gépes open shop feladatra ($\mathrm{O}2 \mid\mid C_{\max}$). Készítsünk legfeljebb $\lambda + 2$ összetett munkát: $K_0^A, K_0^B, K_1, \ldots, K_\lambda$. A $K_1, \ldots, K_\lambda$ munkák mindegyike két tevékenységből áll: valamilyen sorrendben végrehajtja az M_1 és az M_2 gép. A K_μ munkák feldolgozási idői az M_1 gépen $a(K_\mu) := p(N_1^\mu)$, és az M_2 gépen $b(K_\mu) := p(N_2^\mu)$ ($\mu = 1, \ldots, \lambda$).

A K_0^A-t csak az M_1 dolgozza fel, és $a(K_0^A) := p(N_1^0)$, $b(K_0^A) := 0$. Hasonlóan a K_0^B-t csak az M_2 dolgozza fel, és $a(K_0^B) := 0$, $b(K_0^B) := p(N_2^0)$.

Ezeket $\mathrm{O}(n \log n)$ idő alatt találhatjuk meg: rendezzük sorba mindkét gépen a munkákat az igényelt erőforrás sorszáma szerinti növekvő sorrendben, kezdve az erőforrást nem igénylő munkákkal, folytatva az 1-es számú erőforrást igénylő munkákkal stb.

$\forall \mu \geq 1$-re a K_μ munka két tevékenysége nem végezhető el egyszerre. Másrészt K_0^A vagy K_0^B bármi mással egy időben feldolgozható: a megfelelő gépen feldolgozható akkor is, ha a másik gép feldolgoz valamit, bármi legyen is az. Így ez olyan, mint egy kétgépes open shop. Egy optimális S_0^* open shop ütemezés kapható pl. a közismert Gonzalez-Sahni algoritmussal, ami a munkák számát figyelembe véve lineáris idejű, lásd [4,7].

Vegyük észre, hogy

$$C_{\max}(S_0^*) = \max\left\{ a(K_0^A) + \sum_{\mu=1}^{\lambda} a(K_\mu), b(K_0^B) + \sum_{\mu=1}^{\lambda} b(K_\mu), \max\left\{ a(K_\mu) + b(K_\mu) \mid 1 \leq \mu \leq \lambda \right\} \right\},$$

ami megfelel a teljes átfutási idő optimális értékének az eredeti feladatban. S_0^*-ból az

eredeti feladatra megoldás: K_μ helyett N_1^μ vagy N_2^μ, melyekben az eredeti munkák tetszőleges sorrendben jöhetnek.

Most nézzük a feladatot átállítási és eltávolítási időkkel: s_i^μ, t_i^μ.

K_0^A, K_0^B és K_μ $(1 \le \mu \le \lambda)$, $a(K_\mu)$, $b(K_\mu)$ stb., mint fent. K_μ-höz átállítási és eltávolítási idők: $s_i(K_\mu) := s_i^\mu$, $t_i(K_\mu) := t_i^\mu$, $i \in \{1,2\}$, $\mu = 1,\ldots,\lambda$.

K_0^A-hoz és K_0^B-hez:

$s_1(K_0^A) := s_1^0$, $t_1(K_0^A) := t_1^0$, $s_2(K_0^A) := t_2(K_0^A) := 0$,

$s_2(K_0^B) := s_2^0$, $t_2(K_0^B) := t_2^0$, $s_1(K_0^B) := t_1(K_0^B) := 0$.

Az így kapott open shop-ra létezik lineáris idejű algoritmus, lásd [5]. Az kapjuk, hogy

$$C_{\max}(S_0^*) = \max\Bigg\{ s_1(K_0^A) + a(K_0^A) + t_1(K_0^A) + \sum_{\mu=1}^{\lambda} (s_1(K_\mu) + a(K_\mu) + t_1(K_\mu)),$$

$$s_2(K_0^B) + b(K_0^B) + t_2(K_0^B) + \sum_{\mu=1}^{\lambda} (s_2(K_\mu) + b(K_\mu) + t_2(K_\mu)),$$

$$\max\{\min\{s_1(K_\mu) + t_2(K_\mu), s_2(K_\mu) + t_1(K_\mu)\} + a(K_\mu) + b(K_\mu) \mid 1 \le \mu \le \lambda\} \Bigg\},$$

ami megfelel a teljes átfutási idő optimális értékének az eredeti feladatban. Vegyük észre, hogy $\min\{s_1(K_\mu) + t_2(K_\mu), s_2(K_\mu) + t_1(K_\mu)\} + a(K_\mu) + b(K_\mu)$ a lehető legkisebb idő, ami alatt K_μ munka feldolgozható.

Már korábban megállapítottuk, hogy az összetett munkákat $O(n \log n)$ idő alatt alakíthatjuk ki. Azoknak az összetett munkáknak, melyeknek legalább az egyik tevékenysége nem-nulla, az összes száma legfeljebb n. Eredményünket a következő tétel foglalja össze.

12. Tétel (lásd [3]): A $PD2 \mid res\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladat megoldható $O(n \log n)$ idő alatt, még akkor is, ha vannak átállítási és eltávolítási idők.

Ez a polinomiális idejű algoritmus nem általánosítható több mint két gép esetére. A 3. és 4. Tétel szerint, *ha az erőforrást nem igénylő munkák nem szakíthatóak meg* és nincsenek átállítási és eltávolítási idők, a $PD3 \mid res111 \mid C_{\max}$ gyengén NP-nehéz, és a $PD \mid res111 \mid C_{\max}$ erősen NP-nehéz. Ezért a következő alfejezetben az erőforrást nem igénylő munkák *megszakíthatóak lesznek*, lásd [3].

4.2. Megszakítható, erőforrást nem igénylő munkák

Először a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}211, \mathrm{pmtn}^* \mid C_{\max}$ feladatot nézzük átállítási és eltávolítási idők nélkül, ahol az erőforrást igénylő munkáknak a 2 erőforrásból 1-re van szükségük. Ezt visszavezetjük 2 gépes open shop feladatra ($\mathrm{O}2 \mid\mid C_{\max}$). Az erőforrást nem igénylő munkákat ideiglenesen hagyjuk figyelmen kívül. Az open shop feladat legyen a következő: a 2 gép legyen A és B, és legyen m munka: $K_1, \ldots, K_m$. Minden K_i munka két tevékenységből áll: valamilyen sorrendben végre hajtja az A és a B megszakítás nélkül. A K_i munkára a tevékenységeinek megmunkálási idői:

$a(K_i) := p(N_i^1),\ b(K_i) := p(N_i^2),\ i = 1, \ldots, m.$

Egy munka tevékenységei nem végezhetők el egyszerre, és legfeljebb egy munka végezhető el egy időben egy gépen. Ezért a K_i két tevékenysége megfelel N_i^1-nek és N_i^2-nek, és az összes megmunkálási idő $\mathrm{O}(n)$ idő alatt kiszámolható. Egy optimális S_0^* ütemezés erre az open shop feladatra megtalálható a Gonzalez-Sahni algoritmussal, ami $\mathrm{O}(m)$ ideig tart. Az S_0^* ütemezés átalakítható egy optimális S_1 ütemezéssé a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}211 \mid C_{\max}$ feladatra erőforrást nem igénylő munkák nélkül. Ha az S_0^* ütemezésben a K_i munkát ($1 \le i \le m$) A munkálja meg $[\tau^1, \tau^2]$-ben, akkor az S_1 ütemezésben az N_i^1-beli munkákat M_i munkálja meg ugyanakkor egy blokként (a blokkban tetszőleges sorrendben). Hasonlóan ha az S_0^*-ban a K_i munkát ($1 \le i \le m$) B munkálja meg $[\tau^3, \tau^4]$-ben, akkor az S_1 ütemezésben az N_i^2-beli munkákat M_i munkálja meg ugyanakkor egy blokként (a blokkban tetszőleges sorrendben). Az eredményül kapott ütemezés nyilvánvalóan megengedett, és a teljes átfutási ideje megegyezik az S_0^* ütemezés teljes átfutási idejével. Ebből következik, hogy

$$C_{\max}(S_0^*) = \max\left\{\sum_{i=1}^{m} a(K_i), \sum_{i=1}^{m} b(K_i), \max\{a(K_i) + b(K_i) \mid 1 \le i \le m\}\right\},$$

ami megfelel az optimumnak az eredeti feladatban, az erőforrást nem igénylő munkák nélkül. Ezután az erőforrást nem igénylő munkákat hozzá vesszük megszakítható módon, tetszőleges sorrendben a megfelelő gépeken, ha lehet a $[0, C_{\max}(S_0^*)]$-ban található hézagokba, de ha az összes hézagot kitöltöttük és marad még hátra munka (vagy egy része), akkor $C_{\max}(S_0^*)$-tól jöhet a maradék szünet nélkül.

Ezzel bebizonyítottuk a következő tételt.

13. Tétel (lásd [3]): A $\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res}211,\mathrm{pmtn}^{*}\,|\,C_{\max}$ feladat átállítási és eltávolítási idők nélkül $\mathrm{O}(m+n)$ idő alatt megoldható.

Ez a polinomiális idejű algoritmus nem általánosítható több mint két erőforrás esetére.

A $\mathrm{PD}3\,|\,\mathrm{res}311,\mathrm{pmtn}^{*}\,|\,C_{\max}$ feladat átállítási és már eltávolítási idők nélkül is NP-nehéz:

14. Tétel (lásd [3]): A $\mathrm{PD}3\,|\,\mathrm{res}311\,|\,C_{\max}$ feladat átállítási és eltávolítási idők nélkül, ahol minden munkának szüksége van egy erőforrásra gyengén NP-nehéz.

Biz.: Megtalálható [3]-ban, ahol a Partíciót használják a visszavezetésre. ■

15. Tétel (lásd [3]): A $\mathrm{PD}3\,|\,\mathrm{res}211\,|\,C_{\max}$ feladat átállítási időkkel, ahol minden munkának szüksége van egy erőforrásra gyengén NP-nehéz.

Biz.: Megtalálható [3]-ban, ahol a Partíciót használják a visszavezetésre. ■

4.3. Mohó közelítés

Ebben az alfejezetben a $\mathrm{PD}\,|\,\mathrm{res}\lambda 11\,|\,C_{\max}$ feladatot vizsgáljuk, ahol a gépek száma (m) része az inputnak, lásd [3]. Mutatunk egy egyszerű mohó algoritmust, ami létrehoz egy nem-megszakítható ütemezést, melynek teljes átfutási ideje legfeljebb kétszer nagyobb, mint az optimális érték.

A $\mathrm{PD}\,|\,\mathrm{res}\lambda 11\,|\,C_{\max}$ feladatra, egy nem-megszakítható S ütemezés *sűrű* (dense), ha csak akkor van szünet, ha nem áll a feldolgozás elkezdéséhez készen munka. Egy ilyen ütemezést kaphatunk a következő mohó algoritmussal.

G algoritmus (lásd [3])

Input: $\mathrm{PD}\,|\,\mathrm{res}\lambda 11\,|\,C_{\max}$ feladat

Output: Egy heurisztikus S ütemezés

1. Bármikor, amikor valamelyik M_i gép elérhető, vizsgáljuk meg az összes munkát, amit még hozzá kell rendelni M_i-hez tetszőleges sorrendben, és keressük meg azt, amelyik legkorábban kezdhető az M_i-n: J_k. Rendeljük hozzá J_k-t M_i-hez.
2. Addig ismételjük az 1. lépést, amíg az összes munkát nem ütemeztük. S: az eredményül kapott ütemezés. Stop.

Világos hogy a G algoritmus futási ideje legfeljebb $\mathrm{O}(nm\min\{n,m\})$.

16. Tétel (lásd [3]): A $PD|res\lambda 11|C_{\max}$ feladatra legyen S^* egy optimális ütemezés, és S egy sűrű ütemezés, amit a G algoritmussal kaptunk. Ekkor

$\frac{C_{\max}(S)}{C_{\max}(S^*)} < 2$.

Biz.: Az általánosság megszorítása nélkül tegyük fel, hogy M_m-nél fejeződik be az S.

Q: az utolsó szünet utáni munkák halmaza az M_m-en. Tegyük fel, hogy Q nem üres, mert különben S optimális ütemezés, és a tétel nyilvánvalóan igaz.

Q-ban minden munka igényel erőforrást, különben egy erőforrást nem igénylő munka hamarabb is kezdődhetett volna. Legyen $J_k \in Q$, és J_k-nak a ν erőforrás kell $(1 \le \nu \le \lambda)$. Ebből következik, hogy M_m-en az összes szünet nem haladhatja meg a többi gépen ν erőforrást igénylő munkák összmegmunkálási idejét. Ezért

$C_{\max}(S) \le \sum_{\mu=0}^{\lambda} p(N_m^{\mu}) + \sum_{i=1}^{m-1} p(N_i^{\nu}) < 2C_{\max}(S^*)$, az alsó korlátok miatt. ■

Nyitott kérdés, hogy a közelítési hányados éles-e. Azonban $C_{\max}(S)/C_{\max}(S^*)$ lehet egyenlő $2-1/m$-mel. Elegendő a következő esetét venni a $PDm|res\lambda 11|C_{\max}$ feladatnak. Minden gépen m egységméretű munka van, az erőforrások száma $\lambda = m+1$. Mindegyik N_i^{μ} üres, ha $\mu = i$, és pontosan 1 munkát tartalmaz, ha $\mu \ne i$ $(1 \le i \le m,\ 1 \le \mu \le m+1)$.

$C_{\max}(S^*) = m$, mert lehet úgy ütemezni a munkákat, hogy ne legyen hézag $[0,m]$-ben:

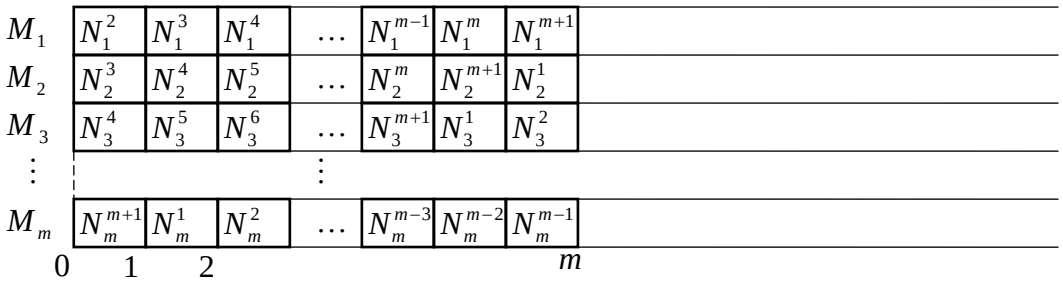

Ugyanakkor a G algoritmus eredménye a legrosszabb esetben pl. a következő.

A $[0,1]$-ben az N_1^2-beli, az N_2^3-beli,…, az N_{m-1}^m-beli és az N_m^1-beli, majd az $[1,2]$-ben az N_1^3-beli, az N_2^4-beli,…, az N_{m-2}^m-beli, az N_{m-1}^1-beli és az N_m^2-beli munkákat dolgozzuk fel. És így tovább.

Az $[m-3,m-2]$-ben az N_1^{m-1}-beli, az N_2^m-beli, az N_3^1-beli,… és az N_m^{m-2}-beli, majd

az $[m-2, m-1]$-ben az N_1^m-beli, az N_2^1-beli, az N_3^2-beli,… és az N_m^{m-1}-beli munkákat dolgozzuk fel.

Ezután az $[m-1, m]$-ben az N_1^{m+1}-beli, az $[m, m+1]$-ben az N_2^{m+1}-beli, az $[m+1, m+2]$-ben az N_3^{m+1}-beli,… és végül az $[2m-2, 2m-1]$-ben az N_m^{m+1}-beli munkákat dolgozzuk fel.

Az így kapott S-re $C_{\max}(S) = 2m-1$.

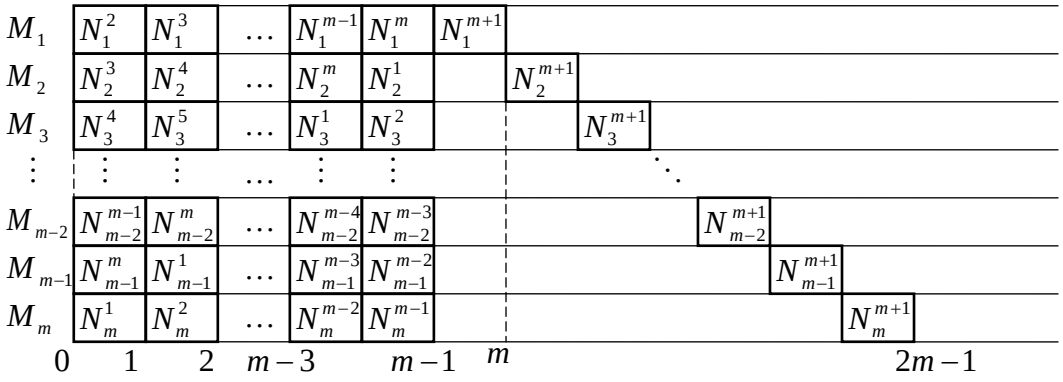

4.4. PTAS rögzített számú gépek esetén

Ebben az alfejezetben mutatunk egy polinomiális idejű közelítő sémát (PTAS) a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladatra, ahol a gépek m száma rögzített, de az erőforrások λ száma az input része. Az ε pozitív és rögzített, lásd [3].

Ha a gépek m száma része az inputnak, akkor PTAS nem lehetséges $\mathrm{O} \mid\mid C_{\max}$-ra, így $\mathrm{PD} \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$-ra sem, kivéve ha $P = NP$.

Ez az alfejezet a 2.3. alfejezet általánosítása, ahol a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111 \mid C_{\max}$ feladatra mutattunk PTAS-t.

$C := \max\left\{\max\left\{\sum_{\mu=0}^{\lambda} p\left(N_i^\mu\right) \mid i = 1,2,\ldots,m\right\}, \max\left\{\sum_{i=1}^{m} p\left(N_i^\mu\right) \mid \mu = 1,2,\ldots,\lambda\right\}\right\}$, így $C_{\max}\left(S^*\right) \geq C$. A 16. Tétel bizonyításából következik, hogy

$C_{\max}(S) \leq \sum_{\mu=0}^{\lambda} p\left(N_m^\mu\right) + \sum_{i=1}^{m-1} p\left(N_i^\nu\right) < 2C$, ahol S egy sűrű ütemezés, amit a G algoritmussal kaptunk, ν-t pedig a bizonyítás során definiáltuk. Tehát $C \leq C_{\max}\left(S^*\right) < 2C$.

$\tilde{\varepsilon} := \varepsilon/111$. Hasonlóan a 2.3. alfejezethez, osszuk fel N -et A_1 -re, A_2 -re és A_3 -ra:

$A_1 := \{J_j \mid p(J_j) > \delta C\}$ („nagy munkák”),

$A_2 := \{J_j \mid \delta C \geq p(J_j) > \delta^2 C\}$ („közepes munkák”),

$A_3 := \{J_j \mid \delta^2 C \geq p(J_j)\}$ („kis munkák”),

ahol δ -t úgy választjuk meg, hogy teljesüljenek a következők:

$p(A_2) \leq \tilde{\varepsilon} C$ és $\frac{\tilde{\varepsilon}}{m^3} \geq \delta \geq \left(\frac{\tilde{\varepsilon}}{m^3}\right)^{2^{\lceil m/(\tilde{\varepsilon}) \rceil}}$.

$\mathscr{S}_{\mathscr{R}}$: azon ütemezések halmaza, ahol a „nagy munkák” kezdési ideje a $\delta^2 C$ nem-negatív egész többszöröse.

2. Lemma (lásd [3]): S_R^* egy ütemezés a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladatra, ami optimális az $\mathscr{S}_{\mathscr{R}}$ -beli ütemezések között. Ekkor

$C_{\max}(S_R^*) \leq C_{\max}(S^*) + 2m\delta C < \overline{C}$,

ahol $\overline{C} := 2C(1 + m\delta)$.

Biz.: Egy S^* optimális ütemezésre legyen $\tau_1 < \tau_2 < \ldots < \tau_u$ a „nagy munkák” különböző kezdési időinek növekvő sorozata. Legyen egy gépen maximum b „nagy munka”. Mivel $C_{\max}(S^*) < 2C$, ezért $b\delta C \leq C_{\max}(S^*) < 2C$, tehát $b < 2/\delta$. Mivel $u \leq bm$, ezért

$u < 2\frac{m}{\delta}$.

Alakítsuk S^*-ot egy $\mathscr{S}_{\mathscr{R}}$ -beli S_R ütemezéssé úgy, hogy u iterációval a munkákat jobbra toljuk a következő módon. $S_0 := S^*$. Az i -edik iterációban ($1 \leq i \leq u$) kiindulunk S_{i-1} ütemezésből. σ_i a legkisebb többszöröse $\delta^2 C$ -nek, ami nagyobb vagy egyenlő, mint τ_i. Azoknak a munkáknak a kezdési idejét megnöveljük $\sigma_i - \tau_i$ -vel, melyek S_{i-1} -beli kezdési ideje nem korábbi, mint τ_i. Kapjuk az S_i ütemezést, ahol a „nagy munkák” kezdési ideje

$$\tau_j := \begin{cases} \tau_j & \text{, ha} \quad 1 \leq j \leq i, \\ \tau_j + \sigma_i - \tau_i & \text{, ha} \quad i \leq j \leq u. \end{cases}$$

Nyilván $\tau_1, \ldots, \tau_i$ többszöröse $\delta^2 C$ -nek és S_i továbbra is megengedett. Végül megkapjuk S_u -t, és $S_R := S_u$. Minden iterációnál a munkák befejezési ideje, és így a

teljes átfutási idő legfeljebb $\delta^2 C$ -vel nő. Így a teljes növekedés legfeljebb $u\delta^2 C < 2\frac{m}{\delta}\delta^2 C = 2m\delta C$, ezzel a bizonyítás kész. ■

Hasonlóan a 2.3. alfejezethez legyen Δ a $\left[0, \overline{C} - \delta C\right[$ intervallumban található, a $\delta^2 C$ -nek nem-negatív egész többszöröseinek halmaza.

Legyen $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$ azon ütemezések osztálya, amely tartalmazza az összes lehetséges ütemezését a „nagy munkáknak", ahol a kezdési idők Δ-beliek. A 2. Lemmából és a „nagy munkák" definíciójából következik, hogy van ilyen ütemezés.

Vegyünk egy tetszőleges $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$-beli S_B ütemezést.

Legyen $\tau_1 < \tau_2 < \cdots < \tau_q$ a „nagy munkák" különböző kezdési *és* befejezési időinek növekvő sorozata.

$q < 4\frac{m}{\delta} + 4m^2$,

ugyanis: $C_{\max}\left(S^*\right) \le C_{\max}\left(S^*\right) + 2m\delta C < \overline{C}$, ezért $C_{\max}\left(S^*\right) < 2C\left(1 + m\delta\right)$.

Egy gépen maximum b „nagy munka" van, így $b\delta C \le C_{\max}\left(S^*\right) < 2C\left(1 + m\delta\right)$.

Ebből következik, hogy $b < \frac{2}{\delta}\left(1 + m\delta\right)$, és mivel $q \le 2bm$, ezért

$q < \frac{4}{\delta}\left(1 + m\delta\right)m = \frac{4m}{\delta} + 4m^2$.

S_B-re $I_0 := [0, \tau_1], I_1 := [\tau_1, \tau_2], \ldots, I_k := [\tau_k, \tau_{k+1}], \ldots, I_{q-1} := \left[\tau_{q-1}, \tau_q\right], I_q := \left[\tau_q, \infty\right[$.

Ebből következik, hogy I_k ($0 \le k \le q$) belsejében a „nagy munkák" közül egyik sem kezdődik, vagy fejeződik be. Legyen az I_k intervallum hossza i_k , $k = 0, \ldots, q$. $\forall k$ -ra $\tilde{M}_k$ az összes olyan gép halmaza, ahol szünet van I_k -ban, és $\tilde{R}_k$ azoknak az erőforrásoknak a halmaza, melyekre nincs szükség I_k -ban. A „kis munkákat" vesszük most hozzá S_B -hez *megszakíthatóan* az $LP\left(S_B\right)$ lineáris program segítségével:

$x_{i\mu k}$: az összmegmunkálási ideje azoknak a „kicsi" μ -erőforrás munkáknak, melyeket az M_i gépen az I_k intervallumon munkáljuk meg.

Az ilyen munkákat csak akkor tudjuk I_k -n megmunkálni az M_i gépen, ha $M_i \in \tilde{M}_k$, és $\mu \in \tilde{R}_k$.

(10) min *z*

(11) $z \geq \sum_{\mu=0}^{\lambda} x_{i\mu q}, i = 1, \ldots, m,$

(12) $z \geq \sum_{i=1}^{m} x_{i\mu q}, \mu = 1, \ldots, \lambda,$

(13) $i_k \geq \sum_{\mu=0}^{\lambda} x_{i\mu k}, i = 1, \ldots, m, k = 0, \ldots, q-1,$

(14) $i_k \geq \sum_{i=1}^{m} x_{i\mu k}, \mu = 1, \ldots, \lambda, k = 0, \ldots, q-1,$

(15) $\sum_{\substack{k=0 \\ M_i \in \tilde{M}_k \\ \mu \in \tilde{R}_k}}^{q} x_{i\mu k} = p\left(N_i^{\mu} \cap A_3\right), i = 1, \ldots, m, \mu = 0, \ldots, \lambda,$

(16) $x_{i\mu k} \geq 0, i = 1, \ldots, m, \mu = 0, \ldots, \lambda, k = 0, \ldots, q.$

(13): A gép-alapú alsó korlát a „kis munkák” összmegmunkálási idejére az M_i gépen az I_k intervallumon nem lehet több, mint az intervallum hossza, i_k.

(14): Az erőforrás-alapú alsó korlát a „kicsi” μ-erőforrás munkák összmegmunkálási idejére az I_k intervallumon nem lehet több, mint i_k.

(10)-(12): A célfüggvény optimális értéke (z) egyenlő az I_q-hoz rendelt „kis munkákra” a gép-alapú alsó korlát és az erőforrás-alapú alsó korlát maximuma.

(15): Minden „kis munkát” hozzárendelünk a megfelelő géphez az I_k intervallumokban.

3. Lemma (lásd [3]): Legyen S_B egy $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$-beli ütemezés, melynek teljes átfutási ideje t_q. Tegyük fel, hogy az $LP(S_B)$ lineáris program optimális megoldása: $(x_{i\mu k})$ és z. Ekkor S_B-t ki lehet egészíteni S_1 ütemezéssé (S_B-hez hozzávesszük a „kis munkákat”), hogy:

i. a „nagy munkák” kezdési ideje még mindig a $\delta^2 C$ többszöröse;

ii. azoknak a „kicsi” μ-erőforrás munkáknak, melyeket az M_i gépen az I_k-n munkáljuk meg, az összmegmunkálási ideje $x_{i\mu k}$ ($0 \leq \mu \leq \lambda$);

iii. a „kis munkák” megszakíthatóak és a megszakítások száma nem több, mint $4m^2(q+1)$;

iv. $C_{\max}(S_1) = t_q + z$.

Biz.: Leírunk egy eljárást S_B kiegészítésére. Minden I_k -ra ($k = 0,\ldots,q-1$) és $\left[t_q, t_q + z\right]$-re tegyük a következőket. Formáljunk összetett munkákat: $K_0, K_1, \ldots, K_\lambda$, ahol K_μ megmunkálási ideje az M_i gépen az I_k intervallumon $x_{i\mu k}$. Hagyjuk figyelmen kívül, hogy a gépek foglaltak a „nagy munkák” feldolgozásával, és találjunk egy optimális megszakítható open shop ütemezést a $K_1, \ldots, K_\lambda$ összetett munkákhoz. Egy lehetséges algoritmus ilyen ütemezés megtalálásához minden intervallumra megtalálható [6]-ban. Vegyük észre, hogy az algoritmus implementálható olyan módon, hogy minden intervallumban maximum $4m^2$ legyen a megszakítások száma. Ha szükséges a megmaradt üres intervallumokban dolgozzuk fel K_0-t, amit különböző gépeken egyszerre lehet feldolgozni. ■

$\boldsymbol{A = A(\varepsilon, m)}$ **algoritmus** (lásd [3])

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladatnak, $\varepsilon > 0$

Output: Egy S_ε heurisztikus ütemezés

1. Határozzuk meg ε-ból $\tilde{\varepsilon}$-ot és δ-t. Osszuk fel N-et A_1-re, A_2-re és A_3-ra („nagy munkákra, „közepes munkákra” és „kis munkákra”).
2. Minden $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$-beli S_B ütemezésre oldjuk meg a megfelelő $LP(S_B)$ lineáris programot, és keressük meg a célfüggvény optimális értékét: z^*. Legyen S_B^* olyan $\mathscr{S}_{\mathscr{B}}$-beli ütemezés, melyre $z^* + \tau_q$ minimális.
3. A 3. Lemma bizonyításában leírt technikával egészítsük ki S_B^*-ot a „kis munkákkal” (megszakíthatóan) S_1 ütemezéssé. $I_{q+1} := \left[\tau_q, \tau_q + z^*\right]$.
4. Vizsgáljuk át S_1 ütemezést elejétől a végéig. $\forall \mu = 0,\ldots,\lambda$ -ra és $\forall i = 1,\ldots,m$ -re legyenek $T_{i\mu}^l$-ek ($l = 1,2,\ldots$) időintervallumok , ahol „kicsi” μ-erőforrás munkákat dolgozunk fel (megszakíthatóan) az M_i gépen az S_1-ben. A $T_{i\mu}^l$-ek hossza legyen $d_{i\mu}^l$. Ideiglenesen távolítsuk el azokat a munkákat, melyeket valamelyik $T_{i\mu}^l$-ben dolgozunk fel. Azért hogy S_1-et nem-megszakítható ütemezéssé alakítsuk, $\forall T_{i\mu}^l$ intervallumhoz rendeljük hozzá azokat a „kis munkákat” N_i^μ-ből, melyek összmegmunkálási ideje legfeljebb $d_{i\mu}^l$. A munkákat tetszőleges

sorrendben, nem-megszakíthatóan rendeljük a gépekhez. Ha egy munka nem fér az elérhető intervallumba, ideiglenesen tegyük félre.

5. $\forall i$-re $i=1$-től $i=m$-ig ρ_i köteg készítése a megmaradt N_i-beli munkákból. Kezdjük a ρ_1-es köteget az M_1 gépen a $\tau_q + z^*$ időponttól. Ezután $\forall i = 1,\ldots,m-1$-re kezdjük a ρ_{i+1}-es köteget az M_{i+1} gépen közvetlenül azután, hogy a ρ_i köteg befejeződött az M_i gépen. Ha ρ_i üres, akkor hagyjuk figyelmen kívül M_i-t. Legyen S_ε az eredményül kapott ütemezés. Stop.

17. Tétel (lásd [3]): Az $A = A(\varepsilon, m)$ algoritmus PTAS a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}\lambda 11 \mid C_{\max}$ feladatra.

Biz.: Hasonló a 7. Tétel bizonyításához, és megtalálható [3]-ban is. ■

5. Átlagos átfutási idő: legegyszerűbb problémák

Ebben a fejezetben a cél az *átlagos átfutási idő* minimalizálása, ami ekvivalens a befejezési idők összegének minimalizálásával.

Ha nincs erőforrás, akkor az egygépes esetben ($1 \| \sum_j C_j$) az optimális megoldás: a munkákat a megmunkálási idők szerint nem-csökkenő sorrendbe rendezzük (*SPT sorrend*), majd a 0 időponttól kezdve szünet nélkül rakjuk a gépre a munkákat ebben a sorrendben, lásd [1]. Hasonló a helyzet, ha több párhuzamos és dedikált gép van, és nincs erőforrás ($\mathrm{PD}m \| \sum_j C_j$ vagy $\mathrm{PD} \| \sum_j C_j$): minden gépen a hozzátartozó munkákat SPT sorrendbe rendezzük, majd a 0 időponttól kezdve szünet nélkül rakjuk a gépre a munkákat ebben a sorrendben. Az így kapott ütemezést jelöljük S_{SPT}-vel.

Világos, hogy a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res111} \mid \sum_j C_j$ vagy a $\mathrm{PD} \mid \mathrm{res111} \mid \sum_j C_j$ probléma esetén

$$\sum_j C_j(S^*) \geq \sum_j C_j(S_{SPT}),$$

tehát ha S_{SPT} megengedett, akkor optimális. (S_{SPT} biztosan megengedett, ha nincs erőforrást igénylő munka, vagy csak 1 gépen vannak erőforrást igénylő munkák.)

Ha nincsenek erőforrást nem igénylő munkák, akkor az optimális megoldás: a munkákat SPT sorrendbe rendezzük, majd ebben a sorrendben rakjuk a munkákat a 0 időponttól kezdve a megfelelő gépre közvetlenül azután, hogy az előző munka feldolgozása befejeződött.

Nézzük most a $\mathrm{PD2} \mid \mathrm{res111} \mid \sum_j C_j$ problémát, ahol mindkét gépen 1-1 darab erőforrást igénylő munka van.

A2 algoritmus

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD2} \mid \mathrm{res111} \mid \sum_j C_j$ problémának, ahol mindkét gépen 1-1 darab erőforrást igénylő munka van

Output: Egy S_{A2} heurisztikus ütemezés

1. S_{SPT} ütemezés meghatározása.
2. Ha így az erőforrást igénylő munkák között van átfedés, akkor azt az erőforrást igénylő munkát, amelyik később fejeződik be, és az utána következő erőforrást nem igénylő munkákat jobbra toljuk el úgy, hogy az erőforrást igénylő munka kezdési ideje a másik erőforrást igénylő munka

befejezési ideje legyen. Ha az erőforrást igénylő munkák ugyanakkor fejeződnek be, akkor mindegy, hogy melyiket választjuk.

3. S_{A2}: az eredményül kapott ütemezés. Stop.

18. Tétel: Az A2 algoritmus 2-közelítő algoritmus.

Biz.: Azt kell belátni, hogy $\sum_j C_j(S_{A2}) \le 2\sum_j C_j(S^*)$.

A 2. lépés során az egyik gépen nincs változás, a másik gépen az erőforrást igénylő munka előtti munkák (ha vannak ilyenek) befejezési idői nem változnak, a többi munka befejezési idői legfeljebb az erőforrást igénylő munka megmunkálási idejével nő (legyen ez p^1). Azoknak az erőforrást nem igénylő munkáknak, melyeket eltoltunk, a megmunkálási idői legyenek rendre $p^2,\ldots,p^k$. Az SPT sorrend miatt $p^1 \le p^2 \le \ldots \le p^k$. Tehát

$$\sum_j C_j(S_{A2}) \le \sum_j C_j(S_{SPT}) + kp^1 \le \sum_j C_j(S_{SPT}) + p^1 + p^2 + \cdots + p^k \le 2\sum_j C_j(S_{SPT}),$$

és mivel $\sum_j C_j(S^*) \ge \sum_j C_j(S_{SPT})$, ezért $\sum_j C_j(S_{A2}) \le 2\sum_j C_j(S^*)$. ■

Nézzük most a probléma általánosítását, a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111 \mid \sum_j C_j$ problémát, ahol mindegyik gépen 1-1 darab erőforrást igénylő munka van.

Am algoritmus

Input: Egy példánya a $\mathrm{PD}m \mid \mathrm{res}111 \mid \sum_j C_j$ problémának, ahol mindegyik gépen 1-1 darab erőforrást igénylő munka van

Output: Egy S_{Am} heurisztikus ütemezés

1. S_{SPT} ütemezés meghatározása.
2. Ha most az erőforrást igénylő munkák között van átfedés, akkor menjünk a 3. lépésre; különben menjünk az 5. lépésre.
3. Jelölje átmenetileg J_0 azt az erőforrást igénylő munkát, amelyre létezik másik erőforrást igénylő munka, hogy köztük van átfedés, és az ilyen tulajdonságú munkák között a legkorábban fejeződik be. Ha több ilyen is van, akkor mindegy, hogy melyiket választjuk.
4. Válasszuk ki azokat az erőforrást igénylő munkákat, amelyekre van átfedés köztük és J_0 között. Ezeket és az utánuk következő munkákat toljuk jobbra úgy, hogy az erőforrást igénylő munkák kezdési idői a J_0 befejezési ideje legyen. Menjünk a 2. lépésre.

5. S_{Am}: az eredményül kapott ütemezés. Stop.

6. Példa: $m := 4$, $N := \{J_1,\ldots,J_{20}\}$, $J_1,\ldots,J_{20}$ megmunkálási idői legyenek ugyanannyiak, mint a 4. Példában. $N_1 := \{J_1,\ldots,J_5\}$, $N_2 := \{J_6,\ldots,J_9\}$, $N_3 := \{J_{10},\ldots,J_{15}\}$, $N_4 := \{J_{16},\ldots,J_{20}\}$.

Legyenek az erőforrást igénylő munkák: J_1, J_6, J_{10}, J_{16}.

S_{SPT}:

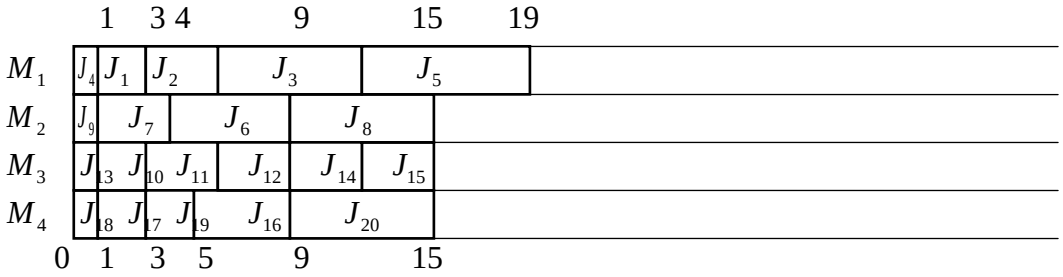

$J_0 := J_1$

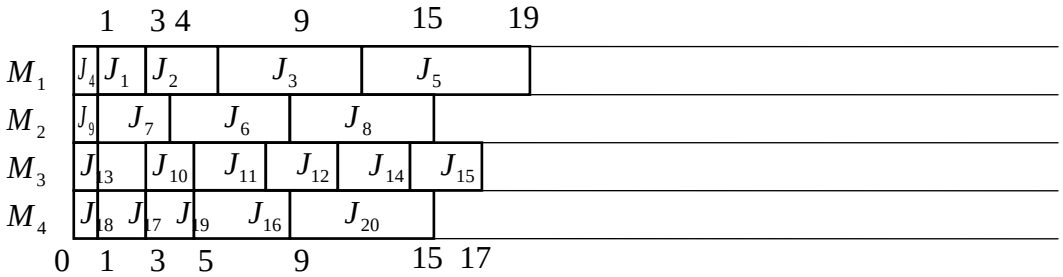

$J_0 = J_{10}$

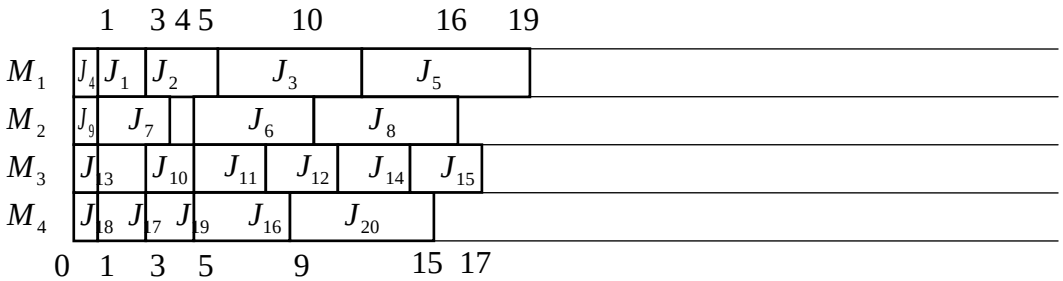

$J_0 = J_{16}$

S_{A4}:

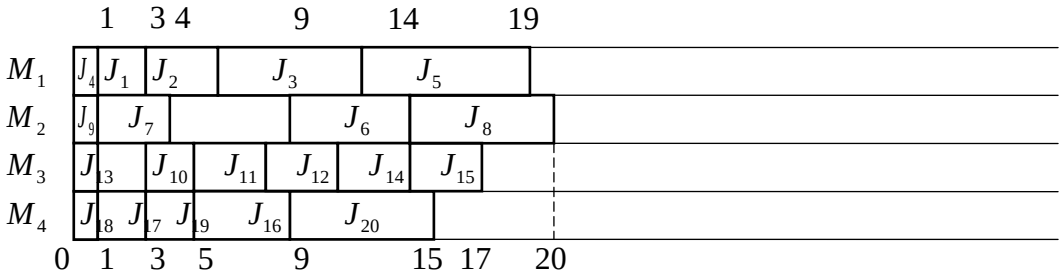

19. Tétel: Az Am algoritmus 2^{m-1}-közelítő algoritmus.

Biz.: Azt kell belátni, hogy $\sum_j C_j(S_{Am}) \le 2^{m-1} \sum_j C_j(S^*)$.

$S_0 := S_{SPT}$. Jelölje S_i azt az ütemezést, melyet S_{i-1}-ből kapunk a 4. lépés végrehajtása során, $i = 1,2,\ldots,k$, $S_k = S_{Am}$.

Világos, hogy a 4. lépés után az átmenetileg J_0-lal jelölt erőforrást igénylő munka és a többi erőforrást igénylő munka között nincs átfedés, és a későbbiek során sem lesz, így a 4. lépést legfeljebb $(m-1)$-szer hajtjuk végre, tehát $k \le m-1$.

A 4. lépés során, amikor az S_{i-1}-ből kapjuk S_i-t, a gépeken a befejezési idők vagy nem változnak, vagy legfeljebb a géphez tartozó erőforrást igénylő munka megmunkálási idejével nőnek. Azoknak az erőforrást igénylő munkáknak, melyeket eltoltunk, a megmunkálási idői legyenek rendre $p^{1,1}, p^{1,2},\ldots, p^{1,l}$, ahol $l < m$, mert J_0-t nem toltuk el. Azoknak az erőforrást nem igénylő munkáknak, melyeket eltoltunk, a megmunkálási idői legyenek rendre $p^{2,1}, p^{3,1},\ldots, p^{k_1,1}, p^{2,2}, p^{3,2},\ldots, p^{k_2,2},\ldots, p^{2,l}, p^{3,l},\ldots, p^{k_l,l}$.

Az SPT sorrend miatt $p^{1,x} \le p^{2,x} \le \ldots \le p^{k_x,x}$, $x = 1,2,\ldots,l$.

$\sum_j C_j(S_i) \le \sum_j C_j(S_{i-1}) + k_1 p^{1,1} + \cdots + k_l p^{1,l}$,

$k_x p^{1,x} \le p^{1,x} + p^{2,x} + \cdots + p^{k_x,x}$, $x = 1,2,\ldots,l$,

$p^{1,1} + p^{2,1} + \cdots + p^{k_1,1} + p^{1,2} + p^{2,2} + \cdots + p^{k_2,2} + \cdots + p^{1,l} + p^{2,l} + \cdots + p^{k_l,l} \le \sum_j C_j(S_{i-1})$,

tehát $\sum_j C_j(S_i) \le 2\sum_j C_j(S_{i-1})$, $i = 1,2,\ldots,k$.

Ebből következik, hogy

$\sum_j C_j(S_{Am}) = \sum_j C_j(S_k) \le 2\sum_j C_j(S_{k-1}) \le 2^2 \sum_j C_j(S_{k-2}) \le \ldots \le 2^k \sum_j C_j(S_0)$

$= 2^k \sum_j C_j(S_{SPT}) \le 2^k \sum_j C_j(S^*) \le 2^{m-1} \sum_j C_j(S^*)$. ■

6. Összegzés

A dolgozatban olyan ütemezési problémák megoldása volt a cél, ahol a munkák feldolgozásához a gépeken túl, további erőforrásokra is szükség van, és ahol a gépek párhuzamosak és dedikáltak.

A célfüggvény először a teljes átfutási idő volt, lásd [2,3]. Megtudtuk, hogy melyik probléma oldható meg polinomiális idő alatt, és melyik nem:

Azoknak a problémáknak a komplexitása, melyekben egy munka egynél több erőforrást is használhat:

Gépek száma	Erőforrások száma	Erőforrás mérete	Felhasználás felső korlátja	Komplexitás	Hivatkozás
2	1	σ	σ	$O(n \log n)$	8. Tétel
2	2	1	1	$O(n)$	9. Tétel
2	2	2	2	o.NP	10. Tétel
2	3	1	1	o.NP	11. Tétel
3	1	1	1	o.NP	3. Tétel

Azoknak a problémáknak a komplexitása, melyekben az erőforrások egységnyi méretűek, és egy munkának legfeljebb egy erőforrásra van szüksége:

Gépek száma	Erőforrások száma	Átállítási idők	Eltávolítási idők	Erőforrást nem igénylő munkák megszakíthatóak	Komplexitás	Hivatkozás
2	λ	Igen	Igen	Nem	$O(n \log n)$	12. Tétel
3	1	Nem	Nem	Nem	o.NP	3. Tétel
m	1	Nem	Nem	Nem	s.NP	4. Tétel
3	2	Igen	Nem	Igen	o.NP	15. Tétel
3	3	Nem	Nem	Igen	o.NP	14. Tétel
m	1	Nem	Nem	Igen	$O(n)$	2. Tétel
m	2	Nem	Nem	Igen	$O(m+n)$	13. Tétel

A táblázatokban „o.NP” azt jelenti, hogy gyengén NP-nehéz, „s.NP” pedig azt, hogy erősen NP-nehéz.

Az NP-nehéz problémákat közelítő algoritmusokkal (pl. PTAS) lehet megoldani, lásd 6., 7., 16. és 17. Tétel.

Ezután az 5. fejezetben a célfüggvény az átlagos átfutási idő volt. Amíg a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,C_{\max}$ probléma megoldása nagyon egyszerű volt (lásd 1. Tétel), addig a $\mathrm{PD2}\,|\,\mathrm{res111}\,|\,\sum_j C_j$ probléma komplexitása még abban az esetben is kérdés maradt, amikor mindkét gépen 1-1 darab erőforrást igénylő munka van.

A problémára és általánosítására ($\mathrm{PD}m\,|\,\mathrm{res111}\,|\,\sum_j C_j$, ahol mindegyik gépen 1-1 darab erőforrást igénylő munka van) megengedett megoldást egy nem túl hatékony közelítő algoritmussal sikerült találni, lásd 18. és 19. Tétel.

Hivatkozások

[1] Jordán Tibor, Ütemezés, egyetemi jegyzet (2007).

[2] H. Kellerer, V.A. Strusevich, Scheduling parallel dedicated machines under a single non-shared resource, European J. Oper. Res. 147 (2003) 345-364.

[3] H. Kellerer, V.A. Strusevich, Scheduling problems for parallel dedicated machines under multiple resource constraints, Discrete Appl. Math. 133 (2004) 45-68.

[4] T. Gonzalez, S. Sahni, Open shop scheduling to minimize finish time, J. Assoc. Comput. Mach. 23 (1976) 665-679.

[5] V.A. Strusevich, Two-machine open shop sheduling problem with setup, processing and removal times separated, Comput. Oper. Res. 20 (1993) 597-611.

[6] E.L. Lawler, J. Labetoulle, On preemptive scheduling of unrelated parallel processors by linear programming, J. Assoc. Comput. Mach. 25 (1978) 612-619.

[7] Peter Brucker, Scheduling Algorithms, Fifth Edition, Springer (2007): 158-160.